

KONFLIKTRÅD

ET KVALITATIVT STUDIE AF KONFLIKTRÅDETS BETYDNING FOR FORURETTEDE

**Gruppe 41:
Simone Bennedbæk**

**Kandidatuddannelsen i Kriminologi 4. semester 2017
Aalborg Universitet
Vejleder: Hanne Stevens
Antal ord: 26.848**

Tro- og loveerklæring

Det erklæres herved på tro og love, at jeg egenhændigt og selvstændigt har udformet nærværende projekt. Alle citater i teksten er markeret som sådanne, og projektet eller væsentlige dele af det har ikke tidligere været fremlagt i anden bedømmelsessammenhæng.

Jeg er bekendt med reglerne for eksamenssnyd, herunder også plagiering og har læst Aalborg Universitets regler på:

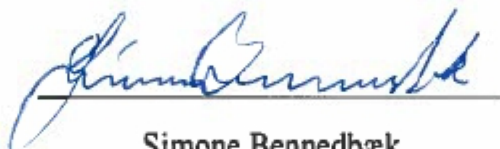
<http://www.studerende.aau.dk/Eksamenssnyd+-+hvordan+undg%C3%A5r+du+det%3F/>

Jeg er bekendt med, at overtrædelse af reglerne vil blive indberettet for rektoratet og i sidste ende kan ende med bortvisning.

Endelig står jeg inde for, at antal ord anført på forsiden stemmer overens med virkeligheden.

Forord

I forbindelse med udarbejdelsen af nærværende speciale skal der lyde en stor tak til Nordsjællands Politi, særligt Charlotte Wegener, uden hvilken dette speciale ikke havde været muligt at skrive. Ydermere en tak for dit engagement og smittende humør. Ligeledes vil jeg gerne takke Hanne Stevens for konstruktiv vejledning. En meget stor tak skal dog lyde til alle de informanter, der indvilgede i at dele deres tanker og følelser med mig. Herunder skal selvfølgelig også nævnes de informanter, som ikke blev interviewet, men som bød mig velkommen under observationsstudiet.

A handwritten signature in blue ink, which appears to read 'Simone Bennedbæk', is written over a horizontal line.

Simone Bennedbæk

Abstract

There is an increasing awareness of the importance of victim-offender mediation as a supplement to the conventional justice system. Giving back the conflict to the parties involved may improve the chances of a successful restoration, thereby enhancing the possibility of healing the psychological harm suffered by the victim. So far little consideration has been given to the emotional dynamics of the victims.

The purpose of this thesis is to examine how alternative conflict management affects the injured party's individual feeling of victimization. Results are based on four observations of victim-offender mediation sessions followed by interviews with seven victims of various crimes committed in the police district of North Zealand. Based on these interviews, this paper asks about what emotional focus upon repairing the harm caused by an offence, are important for the victims.

The theoretical framework is built upon Erving Goffman's theoretical perspective on micro sociological stigmatization complemented by Axel Honneth's macro sociological theory of recognition.

In my analysis, I operate with a two-step analysis. The first part addresses how the feeling of victimization finds expression and the second part answers in what way the alternative conflict management has affected the feeling of victimization in the victims everyday life. The major findings encompass the feeling of self-stigmatization and fear.

The perceived prejudice and discrimination is often so prominent resulting in self-stigmatization and this abnormal behavior is perceived as unacceptable by the victim itself, and can result in incapability of making decisions, as well as low self-esteem. The effect on the victims self-worth can be positively affected by the mediation session, probably caused by solidary acknowledgment. I argue that through shaming of the perpetrators actions the victim can let go of the victimization and thereby regaining the capacity to act. Furthermore, an unresolved issue to the victims seems to be the "why me?" issue. The confirmation, that they were not in fact targeted for victimization is of major value and can contribute to the feeling of acknowledgment.

In summary, despite the fact that results are based on a heterogeneous group, the victim-offender mediation seems to have a beneficial effect on the emotional restoration and may ultimately lead to the disappearance of self-stigmatization and fear. The present study contributes to the existing research on the value of conflict management with a micro sociological approach to the victim-perspective. Further studies on the issue with long-term follow-up is warranted.

Indholdsfortegnelse

1. INDLEDNING	8
1.1 DISPOSITION	10
2. KONTEKST OMKRING KONFLIKTRÅD	11
2.1 KONFLIKTRÅDSORDNING I DANMARK	11
2.2 GENOPRETTENDE RET	13
2.3 MÆGLERENS ROLLE OG KONFLIKTMÆGLINGENS FORLØB	15
2.4 EKSISTERENDE FORSKNING	16
2.4.1 Skam og undskyldning som fokusområde i forskningen	16
2.4.2 Følelser i konfliktråd	18
2.4.3 Evalueringer og kritik af den danske konfliktrådsordning	18
3. PROBLEMFELT OG KRIMINOLOGISK RELEVANS	21
3.1 PROBLEMFORMULERING	23
3.1.1 Begrebsafklaring	23
4. DET VIDENSKABSTEORETISKE GRUNDLAG FOR SPECIALET	25
4.1 KONSEKVENSER FOR METODE	25
5. TEORETISK RAMMESÆTNING	27
5.1 ERVING GOFFMANS TEORI OM STIGMA	27
5.1.1 Den miskrediterede og den potentielt miskrediterede	29
5.2 AXEL HONNETHS TEORI OM ANERKENDELSE	30
5.2.1 Den emotionelle anerkendelse	30
5.2.2 Den retslige anerkendelse	30
5.2.3 Den solidariske sfære	31
5.2.4 Krænkelser	31
5.3 TEORETISK SAMMENHÆNGSKRAFT	32
6. FORSKNINGSDESIGN	34
6.1. DEN ADAPTIVE TILGANG TIL SPECIALET	34
7. METODE	36
7.1 ADGANG TIL KONFLIKTMÆGLING I NORDSJÆLLANDS POLITI	36
7.1.1 Præsentation af informanter	37
7.2 DET KVALITATIVE ARBEJDE	38

7.3 OBSERVATIONSSTUDIE	38
7.3.1 Etiske overvejelser	40
7.3.2 Feltnoter	41
7.4 DET KVALITATIVE FORSKNINGSENTREVUE	42
7.4.1 Etiske refleksioner	45
7.5 METODISKE BEGRÆNSNINGER OG EMPIRISKE REFLEKSIONER	45
8. ANALYSESTRATEGI.....	49
9 ANALYSE	50
9.1 ANALYSEDEL I – OFFERFØLELSE	51
9.1.1 Frygt og angst.....	51
9.1.2 Stigmatisering.....	54
9.1.3 Delkonklusion.....	60
9.2 ANALYSEDEL II – KONFLIKTMÆGLINGS BETYDNING	62
9.2.1 Retslig anerkendelse	62
9.2.2 Den solidariske anerkendelse	66
9.2.3 Udskamning.....	70
9.2.4 ”Det var ikke personligt”	72
9.2.5 Delkonklusion.....	74
10. KONKLUSION	76
11. DISKUSSION	79
12. LITTERATURLISTE	82

Bilag 1-4: Feltnoter af observerede mæglinger

Bilag 5-12: Transskriptioner af gennemførte interviews

Bilag 13: Interviewguide

Bilag 14-15: Statistik på gennemførte konfliktmæglinger i Nordsjællands politikreds

Læsevejledning

”...”: anvendes ved citater af enten informanter eller teori.

’...’: anvendes første gang begreber optræder, samt ved titler på litteratur.

Kursiv: anvendes første gang begreber eller titler til litteratur optræder samt ved direkte citater.

(...): angiver når dele af citater er bortredigeret.

[...]: angiver mine forklarende tilføjelser til ord i citater.

Konfliktråd refererer til ordningen som helhed, men anvendes i dette speciale også om selve konfliktmæglingen, der finder sted mellem de involverede parter.

Krænkelse er et teoretisk begreb der anvendes om den forbrydelse, der er begået mod de forurettede.

Alle informanter og steder er anonymiserede og optræder i specialet under pseudonymer eller med få beskrivelser.

1. Indledning

Som Grundloven foreskriver, skal Danmark i videst muligt omfang have offentlighed i retsplejen, som betyder, at der skal være åbenhed omkring domstolenes arbejde og afgørelser, så borgere, medier og resten af samfundet kan se med og være kritiske. I Grundloven begrundes vigtigheden af åbenheden som værende af hensyn til borgernes og samfundets tillid til retssystemet (Danmarks Domstole 2015). Straffesager er i sin oprindelige form anset som værende en konflikt mellem forurettet og gerningsperson. Det er dog flere århundreder siden, at statsmagten overtog ansvaret for strafudmålingen, og der er i dag en såkaldt akkusatorisk strafferetspleje. Her står anklagemyndigheden, som er statens repræsentant, overfor tiltalte og dennes forsvarer. Gerningspersonen bliver stillet til ansvar direkte over for en juridisk dommer, og indirekte overfor retssamfundet. Retssystemet har en fastlagt procedure for, hvem der taler, hvad der lægges vægt på, og hvilke ord og betegnelser der anvendes. Dette gør, at forurettede og gerningsperson er nødsaget til at tilpasse sig disse usagte regler, og dermed se på situationen gennem retssystemets ”øjne” i stedet for at få mulighed for at skabe sin egen opfattelse (Zehr 2014).

Mange kritikere mener dog, at retssystemet har glemt at tage højde for en vigtig faktor: *de involverede parter*. Som fortaler for alternativ konfliktåndterng tager den norske kriminolog Nils Christie (1928-2015) fat på denne problemstilling i sin artikel, *Konflikt som Eiendom* fra 1977 (Christie 1977). Christie mener at konflikten bliver taget fra de direkte involverede parter, og at dette kan skade dem. Nils Christie var stor fortaler for en ”offer-orienteret domstol”, hvor offeret er i fokus (Christie 1977, 126). Denne måde at tænke ofrene ind i straffeprocessen på, er på sin vis kommet til Danmark med konfliktrådets endelige tilblivelse i 2010. Her er der kommet fokus på ofrene i straffesager, og som Birgitte Rahbek, mægler tilknyttet Nordsjællands Politi, beskriver i en kronik i Kristeligt Dagblad:

”Et konfliktråd er et meget mere personligt møde end det, der foregår i en retssal, hvor den anklagede ofte fortier så meget som muligt af sine forbrydelser; det er kun vidner, der skal sige hele sandheden og intet andet end sandheden. Derfor kan en retssag for den forurettede ofte være en dobbeltkrænkelſe. I retssalen er begge parter statister, hvorimod de i et konfliktråd er hovedpersoner i deres eget liv og den del af den andens, som de har påvirket med deres handling.” (Rahbek 2016).

Med etableringen af konfliktråd i dansk regi øges fokus på ofrenes velbefindende. I en kriminologisk kontekst synes der dog stadig at mangle relevant forskning inden for det følelsesmæssige aspekt hos både ofre og gerningspersoner:

“Many established and thriving modes of criminological reflection and research continue to proceed in ways that ignore entirely, or at best gesture towards, the impact of human emotions on their subjectmatter” (Haan og Loader 2002, 243).

Ovenstående kritikpunkt vakte min interesse og i forlængelse heraf, fandt jeg det interessant at undersøge, hvorvidt ofre for en forbrydelse oplever, at deltagelse i konfliktmægling ændrer den måde de som ofre for en forbrydelse, ser sig selv på. Specialet centrerer sig derfor om følgende spørgsmål:

Hvordan påvirker konfliktmægling forurettedes individuelle offerfølelse?

Til at besvare dette har jeg over fire måneder, i efteråret 2016, indsamlet data gennem 7 interviews med ofre for forskellige forbrydelser og 4 observationer i konfliktmæglings i Nordsjællands Politi, på forskellige politistationer og en enkelt skole i Helsingør. Her har jeg blandt andet fået et indblik i, hvordan konfliktmæglings er opbygget, og oplevet hvordan forurettede og gerningsperson interagerer med hinanden, ved styring af en objektiv mægler.

1.1 Disposition

Specialet starter med ovenstående indledning, som har sat rammen for undersøgelsesfeltet. I følgende kapitel to beskrives konteksten og teorien bag konfliktråd i Danmark, med en efterfølgende positionering af dette undersøgelsesfelt i relation til forskningens *state of the art*. Tredje kapitel beskriver relevansen af dette speciale i en kriminologisk kontekst samt en begrebsafklaring, som hjælper til at forstå problemformuleringen. Kapitel fire og fem sætter undersøgelsens teoretiske rammesætning, efterfulgt af kapitel seks som forklarer den forskningsmæssige tilgang, specialet er blevet tilgået med og som har fået konsekvenser for mit feltarbejde og forskningsinterviews. Kapitel 7 går i dybden med de metodiske og etiske refleksioner, som begynder med en generel indledning om feltet, hvorefter jeg diskuterer udfordringer ved mit datasæt, samt den positionering jeg oplevede som studerende.

Undersøgelsen munder ud i en todelt analyse, der først etablerer, hvordan de forurettedes offerfølelse kommer til udtryk, og hvorvidt konfliktmægling har ændret på denne følelse. Konklusionen bliver efterfulgt af en diskussion mellem specialets fund i relation til eksisterende forskning.

2. Kontekst omkring konfliktråd

Det følgende afsnit har til hensigt at konkretisere specialets problemfelt. Redegørelsen vil give et overblik over, hvordan feltet, som vil blive studeret ud fra et mikro-perspektiv, fungerer i praksis. Efterfølgende vil teoretiske antagelser, som ligger til grund for specialets problemformulering, blive introduceret, og slutteligt vil det forskningsfelt, som dette speciale placerer sig inden for, blive gennemgået.

2.1 Konfliktrådsordning i Danmark

Danmark er det land i Norden, der var senest til at teste alternativ konfliktløsning. Dette skete i 1994, hvor der blev gennemført forsøgsordninger med konfliktråd i Danmark. Den seneste forsøgsordning blev iværksat i 1998 i forbindelse med en ændring af retsplejeloven, straffeloven og erstatningsansvarsloven ved lov nr. 349 af 23. maj 1997 (Justitsministeriet 2008, 5). Baggrunden for forsøgsordningen af konfliktråd var et ønske om, at styrke retsstillingen for ofre for forbrydelser, og det skete som led i den daværende regerings indsats mod vold. Formålet var blandt andet at undersøge, om det var muligt at opstille et supplement til det eksisterende straffesystem, ved således at give ofre for forbrydelser mulighed for, at få et afløb for deres angstfølelse og frustrationer, samt medvirke til at give offeret større tryghed i dagligdagen (Justitsministeriet 2008, 5). Straffesystemet havde ikke ofrene for øje, idet man mente, at den gengældende ret gjorde, at deres og samfundets rettigheder således blev tilgodeset. Forskning såvel som retspraksis har dermed i lang tid haft fokus på gerningspersoner, både i henhold til recidiv og straffeprocess. Dette fokus gjorde, at en lang række eksperter indenfor kriminologien og juraen rettede en kritik mod retssystemet for deres negligering af de involverede parter, og særligt den forurettede (Harris, Walgrave og Braithwaite 2004; Christie 1977; Barnett 1977). Som Miller og Hefner skriver i en artikel til *Justice Quarterly*, kan retssystemet ende ud med at skade de involverede parter, idet de ikke bliver hørt i deres egen sag og fremhæver at: *"Justice appraisals by victims about how they are treated are often more meaningful than the outcome itself"* (Miller og Hefner 2015, 162).

Derudover ser man en historisk tendens til at definere en kriminel handling som værende et lovbrud mod staten selv (Latimer og Kleinknecht 2000, 6). Det er den statslige myndighed, der rejser tiltale mod et individ, og en statslig anklager der fører sagen mod denne. Det kritiske punkt er ifølge eksperter som Zehr, Latimer og Kleinknecht, den fejlagtige måde, hvorved man glemmer, at

anerkende den forurettede, idet det er forurettede, der oplever den reelle smerte forvoldt af gerningspersonen (Zehr 2002; Latimer og Kleinknecht 2000; Miller og Hefner 2015).

Med vedtagelsen af Lov om Konfliktråd, der trådte i kraft den 1. januar 2010, er konfliktråd i dag etableret som et landsdækkende tilbud hos politiet (Rigspolitiet - Sekretariat for konfliktråd 2016). Konfliktråd i Danmark er et supplement til retsmødet og strafudmålingen, og således ikke et alternativ til straf som det er i andre lande¹ (§ 4 i Lov om konfliktråd i anledning af en strafbar handling). Ydermere skal gerningspersonen ”i det væsentlige have tilstået det strafbare forhold” (jf. § 2, stk. 3). Mæglerens rolle er at bistå parterne ”med at tale sammen om den strafbare handling, og mægleren kan bistå parterne med at udforme eventuelle aftaler, som de måtte ønske at indgå” (jf. § 3, stk. 2). En konfliktmægling defineres således som

”en frivillig og fortrolig konfliktløsningsmetode, hvor en eller flere upartiske tredjepersoner hjælper parterne med selv at finde og forhandle sig frem til en for dem tilfredsstillende løsning gennem en struktureret proces. Mægler rammesætter og leder mæglingen, men træffer ingen afgørelse i sagen” (Vindeløv 2013, 50-51).

Alle type straffesager kan behandles i et konfliktråd, men også sager om tilhold, opholdsforbud og bortvisning kan bringes op i et konfliktråd² (Justitsministeriet 2008; Rigspolitiet - Sekretariat for konfliktråd 2016). Forudsætningen for en konfliktmægling er også, at der er et identificerbart offer (Justitsministeriet 2008, 11). Konfliktråd er en form for offer-centreret definition af kriminel adfærd, hvor genoprettelse af skaden er rettet mod forurettede og ikke defineret som et lovbrud mod staten.

Det er de 12 politikredse i Danmark, som håndterer og er ansvarlige for konfliktrådene. De har hver tilknyttet en politifaglig koordinator, som er bindeleddet mellem politiledelsen og sagsbehandlerne, samt mellem sagsbehandlerne og mæglerne (Hansen 2012, 7). Visitationen af sagerne foregår hos koordinatoren, som får tilsendt sager fra sagsbehandlere og polititjenestemænd i politikredsen eller kommunerne (Bilag 5 - ekspertinterview). I enkelte tilfælde kan sagerne også komme fra en SSP-medarbejder, eller fra advokaturet i politikredsen. Eftersom det næsten undtagelsesfrit er politiet, der først får kendskab til egnede sager for konfliktrådsbehandling, og i den forbindelse tidligt i forløbet har kontakt med både gerningsperson og forurettede, er det oplagt, at visitationen ligger

¹ Eksempelvis Norge, Australien og Finland.

² Om tilhold, opholdsforbud og bortvisning, se LOV nr. 112 af 03/02/2012.

hos den politifaglige koordinator (Justitsministeriet 2008, 80). Det er den enkelte koordinator, der visiterer sagerne endeligt, og det bemærkes i den forbindelse, at det ikke er et krav for en sags behandling i konfliktråd, at gerningspersonen har erkendt i et sådant omfang, at sagen vil kunne afgøres som en tilståelsessag efter retsplejelovens § 831, men som skrevet ovenfor skal gerningspersonen have tilstået det strafbare i det væsentlige for at undgå en dobbeltkrænkelser af offeret (Justitsministeriet 2008, 81).

Hvad angår visitationen af egnede sager til konfliktråd, har hver koordinator i politikredsene metodefrihed. Det er således forskelligt, hvordan de vælger at visitere sagerne, og hvor meget de inddrager andre (Bilag 5). I Nordsjællands Politikreds er det koordinator Charlotte Wegener der visiterer alle sager, og har den indledende kontakt med forurettede og gerningsperson (Bilag 5). Hun følger ikke nogle specifikke retningslinjer, men vurderer egnetheden ud fra individernes fortælling, vurdering fra den eventuelle sagsbehandler der har givet sagen videre og med sparring fra sine mæglere. Der er derfor ikke andre kriterier end de lovgivningsmæssige, og sagen skal derfor vurderes individuelt.

2.2 Genoprettende ret

Konfliktråd bygger blandt andet på ideen om *Restorative Justice* (herefter genoprettende ret), som er en relativ ny form for bevægelse inden for viktimologien. Genoprettende ret er en alternativ måde at anskue retfærdighed og straf på, og står som modsætningsforhold til *Retributive Justice* (herefter gengældende ret), som det danske retssystem, som nævnt tidligere, er bygget op omkring. Genoprettende ret er forskellig fra vores nuværende strafferetssystem på flere måder: Først og fremmest betragter genoprettende ret den kriminelle gerning som værende mere omfattende – snarere end at definere kriminalitet som et lovbrud – og vurderer gerningspersonen for at skade offer, men også samfund og sig selv. Omvendt fokuserer gengældende ret kun på straffen af gerningspersonen og ikke på de involveredes oplevelse af den kriminelle handling. For det andet involverer genoprettende ret flere parter i stillingtagen til den kriminelle handling, i stedet for kun at give de altafgørende roller til staten og gerningspersonen. Slutteligt måles succesen for genoprettende ret anderledes: snarere end at kigge på strafudmålingen i forhold til den harme der er forårsaget, måler genoprettende ret succes på, hvor meget skade og konflikt der er repareret hos parterne. Genoprettende ret er således en proces, hvor forurettede, gerningsperson og andre parter med tilknytning til en given sag mødes, og kollektivt prøver at løse de negative eftervirkninger, overtrædelsen måtte have, gennem en fælles italesættelse og forståelse af det oplevede (Marshall

1999, 5; Nielsen 2006, 154). Da genoprettende ret nærmere er en måde at anskue retfærdighed på, og dermed ikke en etableret praksis og teori, opstiller eksperterne 3 grundlæggende søjler, som udgør genoprettende ret (Zehr 2014):

- Skade og behov
- Forpligtelse
- Involvering

Et af de vigtigste punkter i genoprettende ret er, at forurettede skal have mulighed for at konfrontere gerningspersonen, mens at gerningspersonen skal tage ansvar for sin handling, og forpligtige sig til at gøre skaden god igen. Ideen er, at den ubalance som den kriminelle gerning har medført, samt manglende inddragelse under den eventuelle retssag, forhåbentligt kommer i balance igen. De tager ejerskab over dét der er deres. Howard Zehr kalder dette for *'the journey toward meaning'* - både for gerningsperson og offer (Zehr 2002, 25).

Zehr skriver endvidere, at ofre tit bebrejder sig selv og har et behov for at få en oprejsning og blive bekræftet: *"this includes acknowledgement that a wrong was done to them and recognition that someone else is responsible, they are not ultimately to blame"* (Zehr, Journey to belonging 2002, 25). Denne anerkendelse gælder også for gerningspersonen, idet der i mange tilfælde er tale om en helende proces, hvor man skal tage ansvar for sine handlinger.

Genoprettende ret er baseret på antagelsen om, at kriminalitet opstår på baggrund af sociale vilkår og forhold i samfundet (Marshall 2009, 720). Sagt med andre ord er det kun med parternes involvering, at man kan løse eftervirkningerne af en kriminel handling ifølge principperne om genoprettende ret. Med henvisning til Sherman skriver Braithwaite og kollegaer således: *'A major value of restorative justice in comparison to traditional criminal justice is that it addresses the emotional dimensions of the crime and its control'* (Harris, Walgrave og Braithwaite 2004, 204).

Alt i alt er genoprettende ret en måde, hvorpå man ønsker at "humanisere" strafferet på, uden at blande sig i den overordnede retfærdighed og procedure, ved at gøre plads til involvering. Dette gøres ved at se kriminalitet i dets sociale kontekst, og ved at have en fremadrettet, problemløsende tilgang til de tvistepunkter og spørgsmål, de involverede parter kunne have (Ness 2002). Dermed kan genoprettende ret have en positiv effekt på ofrenes helingsproces (Zehr 2002; Rossner 2013; Braithwaite og Mugford 1994; Christie 1977). Der synes især at være et behov for *anerkendelse*,

idet nogle føler sig såret, lider af frygt, had eller har brug for en afslutning (Shapland, Robinson og Sorsby 2011, 143).

2.3 Mæglerens rolle og konfliktmæglingens forløb

Dette afsnit indeholder en kort redegørelse for, hvordan en konfliktmægling forløber helt praktisk, samt for udvælgelsen af mæglerne. Afsnittet indeholder konkrete retningslinjer fra Justitsministeriet gældende for alle landets politikredse, samt konkret viden fra konfliktrådskoordinator Charlotte Wegener, som repræsenterer Nordsjællands Politi.

Mæglerne bliver valgt gennem personlige referencer efter konfliktrådskoordinatorens beslutning. I Nordsjællands Politi er der pt. tre mæglere med forskellig baggrund og forskellig tilgang til mægling (Bilag 5 - ekspertinterview). Mæglerne blev valgt, fordi de i kraft af deres alment menneskelige og psykologiske indsigt var egnede til at varetage funktionen som mægler i en konflikt.

Under selve mæglingen er mæglerens rolle at styre processen som en neutral person, og sikre sig at parterne hver især kan få forklaret sig (Justitsministeriet 2008). Mægleren fortæller kort parterne, hvad konfliktråd er, at alle har tavshedspligt, og at der ikke vil blive videregivet oplysninger fra mæglingsmødet. Derudover er der tavshedspligt fra mødet, og mægler videregiver derfor ikke oplysninger som måtte komme frem under mødet.

I sidste ende er det parterne, der sætter dagsordenen og definerer konflikten, og beslutter hvad udfaldet af sagen skal være. I sjældne tilfælde har det været nødvendigt for mægleren at gribe ind ved at foreslå et kompromis eller påpege urimeligheder fra den ene eller anden part.

Indledningsvis i mæglingen fortæller forurettede sin oplevelse af hændelsen, hvorefter gerningspersonen gengiver sin oplevelse af det skete, eller kommenterer på det der er blevet sagt. Begge parter bliver opfordret til at sige noget om det, de har følt i forbindelse med hændelsen. Forurettede får her mulighed for at høre om baggrunden for, og situationen omkring hændelsesforløbet, fra gerningspersonens perspektiv. Samtidig får forurettede også mulighed for at fortælle om den eventuelle angst eller frygt, de har følt under og efter hændelsen (Justitsministeriet 2008, 27).

Gerningspersonen får mulighed for at sætte sig ind i, hvordan forurettede har oplevet hændelsen, og han eller hun får mulighed for at forklare sig, og/eller tage ansvar. Mægler kan bringe spørgsmålet om en aftale op mellem de to parter, som kan bestå i en undskyldning, en økonomisk erstatning, en

arbejdsaftale eller en aftale om parternes fremtidige forhold til hinanden (Justitsministeriet 2008, 27). En mæglings varighed er ikke fastlagt på forhånd, og kan vare fra 10 minutter op til flere timer.

2.4 Eksisterende forskning

Specialet fokuserer på de forurettedes deltagelse i konfliktmægling, og dette afsnit har til formål at rammesætte og kontekstualisere den kriminologiske vinkel som specialet skriver sig ind i. Der er gennemført adskillige internationale studier af konfliktråd, og genoprettende ret, som konfliktrådet bygger på, fra en praktisk og teoretisk vinkel. Størstedelen af denne forskning handler om genoprettende ret sammenlignet med den traditionelle proces for et retssystem, og hvorvidt genoprettende ret er vellykket indenfor forskellige kriterier, herunder gerningspersoners recidiv, tilfredshed hos offer og gerningsperson, forventninger, m.m. jf. eksempelvis (Lily, Cullen og Ball 2007, 145; Gal og Moyal 2011; Shapland, Robinson og Sorsby 2011). De følgende studier der gennemgås i dette afsnit har også sit primære fokus på gerningspersonernes udbytte af genoprettende ret, hvor kun nogle få af studierne også undersøger, hvilket udbytte de forurettede får ud af disse programmer.

Dette speciale bruger nogle af begreberne fra disse forskningsstudier, eksempelvis følelser, skam og undskyldning, til at forstå og analysere de fund der er fremkommet undervejs. Nærværende speciale adskiller sig dog fra eksisterende forskning, ved at fjerne fokus fra recidiv hos gerningspersoner, til udelukkende at fokusere på den genoprettende effekt som konfliktråd kan have for forurettede.

I dansk regi er der endnu ikke lavet et mikrosociologisk studie af de forurettedes offerfølelse, før og efter konfliktråd, hvorved denne undersøgelse udfylder en lille del af det forskningsmæssige tomrum inden for feltet.

2.4.1 Skam og undskyldning som fokusområde i forskningen

Studierne der gennemgås i dette afsnit, tager fat på teorien om *Reintegrative shaming* (reintegrerende udskamning), som fokuserer på, hvordan konfliktråd kan have en reintegrerende effekt for gerningspersoner i samfundet samt en positiv effekt for forurettede, så de i mindre grad føler frygt og vrede, efter at have deltaget i konfliktråd. Teorien om reintegrerende udskamning ligger bag en del af programmerne for genoprettende ret, hvoraf konfliktråd er ét af flere tiltag. Reintegrerende udskamning betyder, at mægler og evt. pårørende, på en respektfuld og ikke-stigmatiserende måde, direkte fordømmer gerningspersonens gerning (Braithwaite 1989). Denne opgave støttes af et teoretisk grundlag udviklet af den australske kriminolog John Braithwaite. Braithwaite argumenterer for at social misbilligelse, optegning af forventninger, direkte

fordømmelse af tidligere adfærd, virker til at (gen)skabe en social bevidsthed i gerningspersonen, således at denne skammer sig over at have begået en forbrydelse. Hvis forurettede nu bevidner gerningspersonens skamfuldhed, kan vedkommende opleve at blive sat fri af sin offerfølelse. Videre foreslår Braithwaite, at udskamningen vil bevirke, at gerningspersonen ikke begår samme eller lignende kriminalitet igen, og altså kan have en kriminalpræventiv virkning (Braithwaite 1989).

Strang og kollegaer (Strang, et al. 2006) har undersøgt hvordan reintegrerende udskamning spiller ind på konfliktrådsdeltagers tilfredshed og udbytte. Studiet består af tre dele: 1) en undersøgelse af udskamningens effekt på gerningspersonens adfærd, 2) retrospektive interviews med kvantitative spørgsmål om oplevelse af før-efter-ændring i frygt, vrede og medfølelse samt i opfattelsen af at være offer for en personrettet forbrydelse ved spørgsmålet: *hvorfor mig?* og 3) måling af tilfredshed i form af kvantitative spørgsmål om deltagerens overordnede oplevelse af konfliktråd. Strang og kollegaer vurderer deres resultater om en sammenhæng mellem tilfredshed og udbytte ud fra et teoretisk kognitionspsykologisk og sociologisk grundlag, og finder, at det er den emotionelle genoprettelse, der er mest betydningsfuld for de forurettede (Strang, et al. 2006, 302-303).

Sherman og kollegaer har i 2005 undersøgt, hvordan gerningspersonens moral og undskyldning virker på forurettedes selvbebrejdelse og hævngherrighed/villighed til tilgivelse (Sherman, et al. 2005). Forskerne gennemførte kvantitative interviews på alle deltagerne efter henholdsvis konfliktmægling og retsmøde.

Forskernes interviewspørgsmål og tolkning af deltagernes svar udspringer af hypoteser om moral og undskyldning, selvbebrejdelse og tilgivelse, der bygger på et kognitionspsykologisk og sociologisk grundlag. De fire kontrolgrupper varierer i overtrædelsestype med alt fra berigelse til personfarlig kriminalitet (vold, hærværk, tyveri, røveri) (Sherman, et al. 2005, 367). Forskerne pointerer, at andre undersøgelsesmetoder end et kvantitativt postinterventionsinterview bør tages i brug, hvis konfliktrådets virkning ønskes afsøgt på validt grundlag:

“Nonetheless, all of these measures offer small building blocks for inductive theory about victim reactions to RJ. Forgiveness of offenders and self-blame for crime, whatever they say about any one specific theory, will remain important for understanding the emotions and cognitive perspectives victims carry away from their experiences with RJ” (Sherman, et al. 2005, 392).

2.4.2 Følelser i konfliktråd

Meredith Rossner har i sin bog fra 2013; *Just Emotions – Rituals of Restorative Justice*, lavet et mikrostudie af processen og følelserne, der fremkommer i gennemførte konfliktmæglinger. Hun fokuserer på deltagernes interaktionsmønstre og fremkomst af rytmer og solidaritet mellem hinanden. Målet med studiet er, at finde ud af hvorvidt en konfliktmægling kan blive en forvandlende begivenhed for forurettede og gerningsperson, med det potentiale at reducere recidiv hos gerningspersonen (Rossner 2013, 11). Rossner bruger sociologen Randall Collins' mikrosociologiske teori *interaction ritual theory*, til at forklare hvordan kollektive følelser og solidaritet produceres gennem et "retfærdighedsritual" (Rossner 2013, 12). Hun anvender en tregrenet metodisk fremgangsmåde, ved en dybdegående analyse af de interaktionelle dynamikker af mæglingsprocessen, ved hjælp af videooptagelser, en kvalitativ interviewundersøgelse med mæglerne af succesfulde og fejlslåede mæglinger samt en kvantitativ undersøgelse af de rituelle "ingredienser" der fremkommer undervejs (Rossner 2013, 144). Hendes primære fokus er gerningspersonernes følelser, men også, hvordan interaktion og solidariteten parterne imellem, er det springende punkt:

"The interactional components of restorative justice are the key to understanding its potential as an emotionally powerful and transformative event (...). The two most important components of a successful restorative justice ritual are the development of balance and rhythm" (Rossner 2013, 146-147).

Alt i alt mener Rossner, at konfliktråd kan have en transformerende effekt på forurettede og gerningsperson, men også en kriminalpræventiv effekt, hvis der er balance og rytme under konfliktmæglingen (Rossner 2013, 145).

2.4.3 Evalueringer og kritik af den danske konfliktrådsordning

Følgende afsnit indeholder to evalueringer af den danske konfliktrådsordning, samt et mere kritisk studie af konfliktrådsordningen i Danmark, som er det eneste mikrostudie, der er udgivet om konfliktrådsordningen i Danmark.

I 2012 blev den første evaluering af konfliktråd gennemført, efter at ordningen trådte i kraft i 2010. Evalueringen som blev gennemført af Finn Kenneth Hansen, bygger på kvalitative interviews med forskellige aktører i konfliktrådsordningen, og kvantitative data bl.a. i form af en

spørgeskemaundersøgelse med gerningspersoner og forurettede, som har deltaget i konfliktmægling. Evalueringen omfatter en vurdering og illustration af organiseringen på landsplan, samt en undersøgelse af parternes udbytte efter deres deltagelse (Hansen 2012, 5). Spørgeskemaundersøgelsen bygger på 68 gennemførte konfliktmæglings i perioden januar til juni 2012. Gerningsperson og forurettede karakteriserer i 85 % af de 68 sager konfliktmægling som værende vellykket (Hansen 2012, 13). Hansen konkluderer, at succes blandt andet bygger på, om der var tid nok, om parterne nåede at få sagt alt det de ville, og om de opnåede det, de ville (Hansen 2012, 93). I halvdelen af sagerne blev der indgået en aftale mellem parterne, og i den anden halvdel blev der ikke indgået en aftale, primært fordi parterne ikke følte det nødvendigt.

Justitsministeriets forskningskontor udgav i februar 2016 en effektevaluering af det danske konfliktråd. Undersøgelsens primære sigte var at vise hvorvidt deltagelse i konfliktmægling, har en kriminalpræventiv effekt (Kyvsgaard 2016, 31). Derudover var undersøgelsens formål også at belyse og karakterisere, hvilke sager der findes relevante for konfliktråd eller rent faktisk gennemføres (Kyvsgaard 2016, 31). I rapporten indgår der 1.886 sager i perioden 2011-2014 fra alle 12 danske politikredse, hvoraf 1.340 sager (71 %) indgår i eksperimentalgruppen og 546 (29 %) indgår i kontrolgruppen (se yderligere (Kyvsgaard 2016, 20)).

I undersøgelsen kommer Britta Kyvsgaard blandt andet frem til, at det i særlig grad er sager med personkontakt mellem forurettet og gerningsperson, samt sager med unge lovovertrædere, der anses for at være velegnede. Derudover finder hun, at konfliktråd i Danmark ikke påvirker recidiv hos lovovertræderne. Hun mener, at det kan skyldes det faktum, at en konfliktmægling ikke sætter varige spor hos en lovovertræder, således at det vil påvirke recidivrisikoen på længere sigt (Kyvsgaard 2016, 32). Som Kyvsgaard slutteligt skriver, er manglende kriminalpræventiv effekt af konfliktråd ikke ensbetydende med, at konfliktråd ikke er positivt, og har en vigtig værdi for de deltagende. Her menes det især at have en stor betydning for forurettede, som gennem sin deltagelse i konfliktråd kan komme videre fra sin krænkelser (Kyvsgaard 2016, 33).

Ida Helene Asmussen skriver i sin ph.d.-afhandling "Fra retsstat til omsorgsstat" fra 2014, om konfliktråd og forholdet til staten som en retsstat. Hendes studie af mødet mellem forurettede og gerningsperson er hovedsagelig gennemført ved danske konfliktråd, men også ved fem stormøder i Norge (Asmussen 2014, 59). Hendes primære empiri består af 12 observerede konfliktmæglings i

perioden juni 2010 til december 2010 (Asmussen 2014, 76). Hun lavede herefter opfølgende interviews med gerningsperson og forurettede efter overstået konfliktråd.

Asmussen fremstår kritisk i sin tilgang til konfliktrådsordningen, og sammenholder blandt andet sine kvalitative interviews med Erving Goffmans idé om, at mennesker påtager sig en kontekst-specifik identitet som er fordelagtig i en given situation. Denne rolle mener Asmussen, afspejler et moralsk værdigrundlag under disse konfliktrådsmæglinger (Asmussen 2015). Hun fremhæver, at der er en underliggende etos, og forventning om en passende mængde anger, som bestemmes af mægler, hvornår den er nået (Asmussen 2014, 203). Hun kritiserer konfliktråd for at være et sted, hvor parternes sandheder formes, og tilpasses på baggrund af et bestemt værdigrundlag og sandhedsforestilling (Asmussen 2014, 213). Slutteligt argumenterer hun for, at offeret bliver et redskab i den neoliberalistiske regering, ved at statens velfærdsopgaver således outsources til samvittighedsfulde og ansvarsbevidste borgere (Asmussen 2015, 45).

3. Problemfelt og kriminologisk relevans

”Et menneske, der udsættes for overgreb fra et andet menneskes side, har behov for og moralsk ret til at reagere følelsesmæssigt over for dette menneske. Men samfundet overtager denne ret, når de strafferetlige myndigheder beslutter at definere overgrebet som strafbart” (Nielsen, 2006, s. 166). Sådan skriver Beth Grothe Nilsen i sin bog, *Straf – hvad ellers?* fra 2006, og tilføjer ydermere at offeret bliver nødsaget til, at rette sine følelser andre steder hen end mod den, der har forårsaget krænkelsen (Ibid.). Men hvad sker der hos ofrene, når de får lov til at rette deres følelser direkte mod deres gerningspersoner? Den seneste evalueringsrapport fra Justitsministeriet om Konfliktråd, som konkluderer at Konfliktråd ikke har en kriminalpræventiv effekt hos gerningspersonerne, er et godt eksempel på det dominerende fokus, der er, og i mange år har været, på gerningspersonen:

(...) the [restorative Justice] hypothesis on victim benefits has been almost a theoretical afterthought. Criminology has been far more concerned with the effects of sanction content and style on future crime than with a pluralistic conception of ‘justice’ in the eyes of multiple parties. (...) in practice victims have been largely ignored in criminological theory (Sherman, et al. 2005, 368).

Der er ikke megen forskning der omhandler ofre, og ej heller det sociale aspekt af eksempelvis konfliktråd i Danmark. Som Kyvsgaard skriver i førnævnte evaluering fra Justitsministeriet, er der i Danmark endnu ikke foretaget en evaluering af, hvad effekten af de forurettedes deltagelse i konfliktråd er (Kyvsgaard 2016). Særlige dele af Konfliktrådsordningen er blevet belyst og kritiseret (Asmussen 2014), men der synes fortsat, at være mangel på studier om dette emne, eksempelvis foretaget ved hjælp af observationsstudier. Som Balvig og kollegaer skriver, ved vi generelt ikke meget om ofre og følgevirkningerne af en krænkelse - ingen ved, hvor mange der bliver hjemme om aftenen af frygt for overfald og voldtægt eller fordi de ikke kan få nogen til at se efter deres bolig: *’Hvis frygten for kriminalitet for alvor får tag i befolkningen, så vil det sociale liv smuldre’* (Balvig 2004, 5). I politisk øjemed bliver hensynet til offeret brugt som argument for strengere straffe (Nielsen 2006, 146), men hvad med offerets tilstand? Hvad sker der psykisk og socialt, efter at de har været udsat for en forbrydelse?

Indenfor viktimologien er der mange teorier om ofre. Viktimologien har især bidraget til de klassiske forsøg på at forklare forbrydelsens genese, herunder de mange udtalelser om at *”det er offerets forhold, der gør forbrydelsen mulig eller sågar fremkalder den”*, som er affødt af teorien

om 'victim precipitation' (offerets fremskyndelse af sin egen viktimisering)³. Med genoprettende ret som en voksende gren indenfor kriminologien er der dog kommet større fokus på de forurettedes velbefindende internationalt set, hvilket Howard Zehr begrundede vigtigheden af allerede i 2002:

"For them [victims], a key need is to be vindicated: this includes acknowledgement that a wrong was done to them and recognition that someone else is responsible, they are not ultimately to blame" (Zehr 2002, 25).

Der synes stadig at mangle en del forskning, samt relevant kriminologisk teori, der forklarer de individuelle mekanismer, der kommer til udtryk, når en person udsættes for en forbrydelse. Samfundet har en vigtig opgave med at forhindre så mange skadelige og onde handlinger som muligt, men heri ligger også, at de konsekvenser forbrydelsen har fået for den enkelte, ikke er noget samfundet skal hjælpe den enkelte med.

Dette speciale læner sig op af Meredith Rossners mikrosociologiske studie fra 2013, der omhandler hvordan kollektive følelser og solidaritet, kan have en genoprettende effekt hos parterne i en konfliktmægling. Der vil dog blive inddraget andre dele af eksisterende forskning, til at belyse den krænkelse der finder sted, og hvordan den manifesterer sig som en offerfølelse hos den enkelte.

Ved at benytte Erving Goffmans teori om stigma, som oprindeligt er anvendt til at forklare seksualforbryderes stigmatisering i samfundet, er det muligt at belyse en sammenhæng mellem stigmatisering og offerrollen. Man bliver automatisk til et offer, når man udsættes for en kriminel handling (United Nations Human Rights Office of the High Commissioner 1985), men med ordet *offer*, argumenterer jeg for, at der er en forventning om, at man er hjælpeløs. Nudansk ordbog skriver at et offer er "[en] person der (uforskyldt) udsættes for død, smerte eller anden lidelse". Heri kan der plæderes for, at ligge en negativ betydning, samt en form for umyndiggørelse af individet. Efterfølgende vil dette speciale undersøge, hvorvidt de forurettede kan give slip på denne offerfølelse, ved at blive anerkendt gennem konfliktmægling, og dermed genskabe en positiv selvværdsfølelse, hvori de indgår i samfundet, og bidrager positivt på lige fod med alle andre.

Det fremkommer også i nærværende speciales analyse, hvordan flere af de forurettede, bliver særligt optaget af andres opfattelse af dem, hvilket bliver styrende for deres liv. Her kan Goffmans

³ Victim precipitation blev første gang fremsat af den amerikanske kriminolog Marvin E. Wolfgang i bogen *Patterns in Criminal Homicide* (1958), nu bedre kendt som 'victim-blaming' (Nielsen 2004, 160).

stigmabegreb illustrere den enkeltes oplevede offerfølelse, og hvordan andres opfattelse af dem, bliver så fremtrædende i deres bevidsthed, at det fører til en form for selvstigmatisering.

Dermed synes dette speciale at udfylde en del af det forskningsmæssige tomrum, der handler om betydningen af konfliktråd for ofre i Danmark, og som leder til nærværende undersøgelses problemformulering.

3.1 Problemformulering

Hvordan påvirker konfliktmægling forurettedes individuelle offerfølelse?

3.1.1 Begrebsafklaring

Offer

At være offer for en kriminel handling er i international øjemed beskrevet således:

“persons who, individually or collectively, have suffered harm, including physical or mental injury, emotional suffering, economic loss or substantial impairment of their fundamental rights, through acts or omissions that are in violation of criminal laws operative within Member States, including those laws proscribing criminal abuse of power” (United Nations Human Rights Office of the High Commissioner 1985, Artikel 1).

At være et offer er resultatet af en proces af refleksion og fortolkning, som enten bliver en social anerkendelse eller en selv-identificering som et offer (Strobl 2010, 5-6). Strobl argumenterer for, at kategoriseringen af eller stigmatiseringen af et offer, er meget individuel, da det afhænger af viden, kulturelle værdier, attituder og overbevisninger (Strobl 2010, 7).

I nærværende speciale skal dét at være offer betragtes som et mærkat, eller en slags social status, som et individ bliver tilskrevet, eller tilskriver sig selv (Strobl 2010, 5). Dette begreb hænger sammen med Erving Goffmans teori om stigmatisering, der handler om, hvordan afvigende adfærd bliver til et stigma eller en selvstigmatisering, hvor offerstatus kan blive en fundamental tilegnelse for den forurettede, bevidst eller ubevidst, for at opnå støtte fra sin omgangskreds og det sociale samfund.

Følelse

Begrebet følelse skal forstås som sproglige fremstillinger af virkelige eller tænkte hændelser, oplevelser og meninger og skal endvidere forstås ud fra et fænomenologisk perspektiv. Følelserne skal betragtes ud fra den livsverden som de forurettede befinder sig i. Med fænomenologiens begreb om menneskets livsverden er det dermed tilstanden, dvs. oplevelsen af at være offer, som skal undersøges (Birkler 2005, 105-106). Med baggrund i den tyske teoretiker Axel Honneth's teori om anerkendelse, vil det sagsforløb, som opleves som "uretfærdigt" af et individ, skyldes manglende intern sammenhæng mellem moral og anerkendelse. Når fokus lægges på den forurettede parts offerfølelse, betyder det, at personen oplever at blive foragtet for sin personlige integritet der, i kraft af en handling eller ytring, udgør krænkelsen, og resulterer i offerfølelsen hos den enkelte (Honneth 2003, 84). De forurettedes fremstilling af deres offerfølelse viser sig på forskellig vis, men vil ultimativt kunne henføres til en følelse af at være et offer:

"Victims of crime often face daunting challenges; their world has been turned upside down and they need to cope as best they can. Some victims are so traumatized they can have personal and mental health problems that further upset their daily existence" (Hill 2009, 3).

4. Det videnskabsteoretiske grundlag for specialet

I nærværende afsnit vil specialets ontologiske positionering blive anskueliggjort med det formål, at skabe en forståelse for måden hvorpå jeg som forsker tilgår, og begrebsliggør offerbegrebet. Som benævnt er genstandsfeltet for nærværende speciale at opnå viden om forurettedes subjektive oplevelse af dét at være offer før og efter konfliktmægling, og følgelig hvilken betydning konfliktmægling opnår for det enkelte offer. Da problemfeltet således søger at analysere subjektive betydninger, erfaringer og følelser vil specialets epistemologiske ståsted placere sig indenfor den sociologiske fænomenologi. Offerfølelsen ansues hermed som opfattet gennem subjektets bevidsthed.

Edmund Husserl regnes i dag som fænomenologiens grundlægger. Ifølge ham bør man ikke skelne så skarpt mellem subjekt og objekt, som der var tradition for i positivismens objektive videnskabsideal (Birkler 2005, 103-104). Det interessante undersøgelsesfelt inden for fænomenologien er det, der sker i relationen mellem subjekt og objekt (Birkler 2005, 104), eller mellem menneskets bevidsthed og fænomen – det centrale er altså at undersøge de erfaringer og oplevelser, mennesket erhverver sig i relation til fænomener (Berg-Sørensen 2012, 235). I denne sammenhæng anvendte Husserl begrebet intentionalitet, som betyder, at menneskets bevidsthed altid er rettet mod noget. Bevidstheden er konstant i relation til noget, og rækker derfor ud over sig selv, hvilket betyder at de fænomener vi oplever, ikke er i vores bevidsthed, men kun opfattes af os (Birkler 2005, 104.105). Husserls pointe er, at verden faktisk opleves – derfor kan oplevelsen ikke blot bortreduceres som ”ikke-viden” – det er ikke muligt at adskille oplevelsen fra det oplevede (subjekt fra objekt). Ontologisk betragter fænomenologien mennesket som meningsdannende og den sociale verden som noget, der konstrueres gennem menneskelig erfaring (Rendtorff 2004, 286). Den verden der skabes, kaldes livsverdenen og er den umiddelbare verden, som den opleves direkte og uden refleksion. Det vil altså sige den verden og de fænomener, der optræder for os, erfaret på en måde som kun man selv kender til. Essensen er, at oplevelsen af en situation ikke kan være forkert, vi kan tage fejl, men oplevelsen er, som den er.

4.1 Konsekvenser for metode

Med udgangspunkt i den sociologiske fænomenologi anses erfaringer og oplevelser, som noget mennesket erhverver sig i relation til fænomener. Såfremt man ønsker en kortlægning af et individs subjektive oplevelse af konfliktmægling, er individers meninger således et værdifuldt redskab, og

finder dermed anvendelse som data ud fra denne videnskabsteoretiske position. Ud fra denne er kvalitative metoder således oplagte, i kraft af at den viden der genereres i interviews og deltagende observation, opstår igennem menneskelige erfaringer erhvervet gennem den individuelle oplevede livsverden (Berg-Sørensen 2012, 239). Det centrale begreb *livsverden*, som er en kortlægning af den dagligdagsverden, vi ellers tager for givet, har haft stor betydning for at studere de forurettedes offerfølelse. Offerfølelsen som er specialets omdrejningspunkt, lægger sig op af Husserls begreb om livsverden, der udgør det meningsreservoir vi trækker på, og som danner orienteringspunkter for vores handlinger (Berg-Sørensen 2012, 237).

Kvalitative metoder foretrækkes dermed, hvis man arbejder ud fra et sociologisk fænomenologisk synspunkt. Det betyder ikke, at det er udelukket at benytte sig af kvantitative metoder, men blot at kvalitative metoder synes mere oplagte at benytte sig af.

5. Teoretisk rammesætning

I det teoretiske afsnit har det været afgørende at inddrage relevante teoretiske perspektiver og forskning, hvor det virkede forklarende for de identificerede mønstre og forskelligheder, der blev observeret både undervejs i mæglingerne, men især til forskningsinterviewene. Hertil har egen teoretisering været central, hvor lokaliserede fænomener er forsøgt begrebsliggjort (Swedberg 2011).

5.1 Erving Goffmans teori om stigma

Den canadiske sociolog Erving Goffmans begreb om stigma, har fundet anvendelse inden for en lang række forskelligartede tematikker og felter, hvilket vidner om den spændvidde begrebet besidder (Goffman [1963] 2010, 25). Stigma bliver betegnet som en form for social interaktion, der ydermere kan siges at være et fænomen, der optager megen af nutidens forskning. Goffmans teoretiske arbejde omkring social interaktion spænder vidt, og fokus i dette projekt vil derfor ligge på hans teori om stigma, der er en af de mest anerkendte teorier omhandlende social interaktion.

Individer vil altid forsøge at identificere hinandens sociale identitet i situationer, hvor de interagerer med hinanden. Samfundet inddeler individer i forskellige sociale kategorier, og disse kategoriseringer definerer individers sociale identitet. Man identificerer et andet individs sociale identitet ved hjælp af det umiddelbare indtryk, samt den baggrundsviden man besidder om det andet individ, samt den kontekst mødet foregår i (Goffman [1963] 2010, 43). Der knytter sig bestemte forventede egenskaber til sociale identiteter, og når man interagerer med et andet individ, er det nødvendigt at identificere dennes sociale identitet, for at definere og forventningsafstemme den situation, man befinder sig i (Goffman, 2009 [1963], s. 44).

Goffman anså dog ikke et individs sociale identitet som en simpel størrelse, og han mente, at individer kan besidde to sociale identiteter. I Goffmans optik besidder individer således både en *tilsyneladende identitet*, som er den identitet, samfundet forventer, at individet har, og en *faktisk identitet*, som er den identitet, individet rent faktisk besidder. Goffman giver i forbindelse hermed udtryk for, at et individ kan besidde negative træk, der ikke forventes af individer i dennes tilsyneladende sociale kategori. Dette kan medvirke til, at den faktiske sociale identitet afviger markant fra den forventede, hvilket kan føre til en stempeling af individet. Derfor kalder Goffman sådanne træk for stigma (Goffman, 2009 [1963], s. 44). Begrebet stigma stammer oprindeligt fra græsk, hvori det henviste til fysisk stempeling af afvigere, ved hjælp af brændemærkning eller anden

fysisk afmærkning. Disse fysiske stempler signalerede, at bæreren var af ringe moralsk status, og at bære et sådant stempel bragte skam over den mærkede. Alle former for afvigelse kan medføre stempling, men ifølge Goffman kan de afvigelser, der medfører stigmatisering, overordnet inddeles i tre kategorier:

- Den første kalder Goffman for kropslige vederstyggeligheder, som er fysiske anormaliteter, som for eksempel manglende lemmer, ar eller lignende.
- Den anden form for stigma kalder Goffman for karaktermæssige fejl, som er usynlige, såsom sindssyge, uansvarlighed, offerfølelse og lignende.
- Den tredje og sidste form for stigma er tribale stigma såsom religion, etnicitet eller nationalitet (Goffman, 2009 [1963], s. 46).

Fælles for dem alle er, at de afviger fra det vi finder ”normalt”, mens det første stigma afviger fra de andre ved, at være ’et fysisk stigma’ modsat det andet og tredje stigma som kan betegnes som værende historiske og kontekstuelle. Goffman skriver ydermere at stigma, og hele processen omkring et stigma, er den samme uanset, om der er tale om en stor eller lille afvigelse, som nærmest kan betegnes som en bagatel (Goffman [1963] 2010, 14-16). Mange ofre for en kriminel handling vil falde ind under det andet stigma, idet man ikke kan se, at et individ har været offer for en forbrydelse.

Goffman gør desuden opmærksom på, at man ikke kan opfatte ’den stigmatiserede’ og ’den normale’ som to forskellige individer – disse vil være et individ med forskellige roller i forskellige dele af livet og vil derfor kunne optræde i begge roller, altså både som ’den stigmatiserede’ og ’den normale’ (Goffman 1963, s. 14-16). En offerfølelse kan derfor opfattes som et stigma, da kränkelsen kan få en negativ betydning i individets hverdag eller i sociale sammenhænge.

Som bærer af et sådant usynligt stigma, som ofre typisk vil, kan man vælge to strategier: enten være tydelig omkring sit stigma som en form for modstand, hvor der enten forsøges at kæmpe om definitionerne af normalitet, eller forsøge at udnytte stigmaet til egen fordel. Hvordan individet mere eller mindre ubevidst forsøger at skjule miskrediterende information om sig selv, kalder Goffman for *passing* (Goffman [1963] 2010, 92). Her lader man som om, man er normal, hvilket som sagt kan ske mere eller mindre ubevidst (Goffman 1963, s. 19-21).

5.1.1 Den miskrediterede og den potentielt miskrediterede

Ifølge Goffman har stigmabegrebet et dobbeltperspektiv, nemlig hvorvidt et individs stigma allerede er offentligt kendt eller ej. Derfor skelner Goffman mellem 'den miskrediterede' (the discredited) og 'den potentielt miskrediterede' (the discreditable) (Goffman [1963] 2010, 14).

Det miskrediterede individ er, når visheden om en uoverensstemmelse mellem individets tilsyneladende sociale identitet og individets faktiske sociale identitet finder sted. Miskrediten opstår altså, når vi bliver bevidste om uoverensstemmelsen mellem den faktiske og den tilsyneladende identitet. Eksemplet på dette kunne være den tjekkede kvinde i de toneangivende kredse, som viser sig at være prostitueret (Goffman [1963] 2010, 16).

Det potentielt miskrediterede individ er, når der ikke er vished om en uoverensstemmelse mellem de to sociale identiteter, eksempelvis når andre individer ikke er bevidste om at den førømtalte smarte kvinde, er prostitueret. Det potentielt miskrediterede individ har en mulighed, som det miskrediterede individ ikke har – nemlig hvorvidt denne ønsker, at det potentielt miskrediterende skal komme til vores bevidsthed eller ej (Goffman [1963] 2010, 7-29 & 53-54). Dette kalder Goffman for *informationskontrol*. Ovenstående eksempel kan overføres til de individer, der har været offer for en kriminel gerning, som i første omgang gør dem til *potentielt miskrediterede*, idet de måske ikke har fortalt deres omverden, at de bærer rundt på dette stigma. I andre tilfælde såsom sagen om den danske kvinde Emma Holten, hvor der blev lagt nøgenbilleder på internettet af hende, vil dette stigma hurtigt gøre hende til den *miskrediterede*, idet de fleste omkring hende vil vide, at hun har været udsat for denne kriminelle gerning. Mange ofre vil måske føle, at de bliver behandlet på en anden måde, i kraft af at være stigmatiseret som offer, og andre vil måske føle sig anderledes, og have svært ved at leve op til et krav om, at de skal være på en bestemt måde, idet omverdenen ikke ved, at de bærer rundt på et stigma.

Forskellen på den miskrediterede og den potentielt miskrediterede i sociale relationer er, at den potentielt miskrediterede, i modsætning til den miskrediterede, søger at skjule de mindre gode egenskaber, der kan føre til, at vedkommende i stedet bliver miskrediteret (Jacobsen og Kristiansen 2002, 136-138). Goffmans pointe er, at vi alle er potentielt miskrediterede, da vi alle har karaktertræk eller egenskaber, der i en eller anden sammenhæng kan anses som værende afvigende, hvilket han kalder for stigmaets situationsbestemthed. Den potentielt miskrediterende information, såsom en krænkelse, kan dog også føre til en selvstigmatisering, hvor individet ser sin egen adfærd

som afvigende fra ”det normale”. Her bliver individet så optaget af andres opfattelse af dem, at de ender med at stigmatisere sig selv.

Alt i alt er stigmatisering, ifølge Goffman, noget der opstår i mødet med andre mennesker (Jacobsen og Kristiansen 2002, 141-142).

5.2 Axel Honneths teori om anerkendelse

Den tyske filosof og teoretiker Alex Honneth (1949), er en af de ledende forskere inden for socialfilosofien og Frankfurterskolen, og tidligere elev af Jürgen Habermas. Honneth har fremsat en teori om anerkendelse, der handler om menneskets søgen efter *det gode liv*. Teorien om anerkendelse kan deles op i tre dele: 1) Den emotionelle anerkendelse, bestående af familie og venskaber, 2) den retslige anerkendelse og 3) den solidariske sfære, som dækker over fællesskaber i form af arbejde, politik eller kultur (Honneth 2003, 14). Disse tre sfærer, eller anerkendelsesformer, udgør det, man kalder et ontogenetisk trin i individets udvikling, da alle tre sfærer må erfares, før man er fuldt individualiseret (Honneth 2003, 14).

5.2.1 Den emotionelle anerkendelse

Den emotionelle anerkendelse, også betegnet den private anerkendelse, kommer fra familie og venner, som viser os nære følelser. Det giver individet en grundlæggende selvtillid. Anerkendelse i denne sfære giver også individet en social kompetence til at omgås mennesker i nære relationer. Men det giver også individet en evne til at udtrykke sig, og se sig selv som et samfundsmæssigt deltagende individ (Honneth 2003, 15).

5.2.2 Den retslige anerkendelse

Den retslige anerkendelse kommer fra staten, som, i de fleste tilfælde, anerkender individet som borger af samfundet, og dette indebærer, at borgeren har visse universelle rettigheder og forpligtelser (Honneth 2003, 16). Eksempler på rettigheder i Danmark, kunne for eksempel være ytringsfriheden og den personlige frihed, eller retten til retfærdig rettergang. Men hvis man ser på den sociale side, kunne disse rettigheder være borgerens adgang til velfærdssamfundets goder såsom tilbuddet om konfliktmægling. Ved anerkendelse i den retslige sfære vil individet opnå selvagtelse (Honneth 2003, 15-16). I og med at individet får selvagtelse, anses det for at være et moralsk tilregneligt individ. Det vil sige, at individet opfatter sig selv, som en der er i stand til, at indgå i drøftelser om det offentlige og politiske liv. Ligeledes betyder det, at individet har muligheden for at realisere sig selv.

5.2.3 Den solidariske sfære

Den solidariske sfære dækker over kulturelle, politiske og arbejdsmæssige fællesskaber. Individet kan i fællesskabet gennem relationer genkende sig selv, og hermed anerkendes det for at være særegen. Hvis individet bidrager positivt til fællesskabet, bliver det anerkendt for sin autonomi, det vil sige sine kvaliteter og kompetencer som menneske (Honneth 2003, 16). Det er her fælles normer og værdier deles, og skaber en grundlæggende selvværdsættelse hos individet. Når individet bidrager positivt til fællesskabet, og dermed bliver anerkendt for sin uafhængighed, er det med til at reproducere samfundet (Honneth 2003, 16-17). Denne anerkendelse vil man mangle, hvis man pludselig ikke kan deltage i det sociale fællesskab, fx gennem arbejde, og dermed ikke genkende sig selv. Det kan ske, hvis man krænktes, og dermed ikke kan bidrage til det positive fællesskab, som man gjorde før. Jeg argumenterer dog for, at man via anerkendelse fra sin gerningsperson i konfliktmægling, kan genskabe sig selv og sit værd, da anerkendelsen skaber en form for uafhængighedsfølelse hos individet.

Disse tre anerkendelsesformer bunder i tre forhold til sig selv, som er selvtillid (*selbsvertrauen*), selvagtelse (*selbstachtung*) og selvværdsættelse (*selbstschätzung*) (Honneth 2003, 14).

Ifølge Honneth findes der til hver af de tre anerkendelses-sfære tillige former for disrespekt eller såkaldte krænkelse, som eksempelvis finder sted efter man udsættes for en forbrydelse.

5.2.4 Krænkelser

Ifølge Honneths begreb om krænkelse, er det i den private anerkendelses-sfære fysisk mishandling eller lignende, som kan udgøre krænkelse. I forlængelse heraf skades den psykiske/mentale del af individet, og det er disse krænkelse, som vurderes at være værst (Honneth 2003, 17-18).

I den retslige sfære består krænkelse af ikke-ankendelse af borgeren som 'borger i samfundet', det vil sige en krænkelse af eller fornægtelse af individets rettigheder eller sågar en eksklusion af individet fra samfundet. Hvis dette sker, vil det true den sociale integritet individet har, og resultere i, at individet mister sin selvagtelse (Honneth 2003, 18). Det vil sige, at individet mister tiltroen til at myndighederne eller institutionerne vil det bedste for pågældende. De kommer til at føle sig fremmedgjort og isoleret. I den solidariske sfære er det ydmygelse og negligering, som konstituerer de moralske krænkelse, hvilket fører til en følelse af at være social insignifikant (Honneth 2003, 18). Honneth beskriver overordnet erfaringen af den moralske krænkelse som at:

”(...) der for så vidt også altid indgå(r) et psykisk chok, eftersom det pågældende subjekt bliver skuffet i en forventning, hvis opfyldelse hører med til betingelserne for dets egen identitet. Enhver moralsk krænkelse udgør da en akt, der beskadiger personligheden, fordi den ødelægger en væsentlig forudsætning for den individuelle handlingsdygtighed” (Honneth 2003, 85).

Både moral- og anerkendelsesbegrebet er aktuelt at beskæftige sig med i henhold til konfliktråd. Det centrale i forhold til konfliktråd, og oplevelsen af at være offer for en kriminel handling, er netop det, som individet opfatter som uretfærdigt. Ifølge Honneth er analysen nøglen til at klarlægge den interne sammenhæng mellem anerkendelse og moral, hvilket han begrunder som følgende: *”individer kan krænkes, fordi de forholder sig reflektivt i forhold til deres liv, og dette kan ikke lade sig gøre uden normer for, hvad der er rigtigt og forkert”* (Honneth 2003, 83ff). Hvis disse normer ikke eksisterede, kunne vi ikke definere, hvad der var skadeligt eller generende for et menneske i forhold til moralske krænkelse. Det faktum, at individer opbygger og opretholder en positiv selvopfattelse, ved hjælp af andres billigende eller bekræftende adfærd, giver de moralske krænkelse mulighedsbetingelse. Når moralske krænkelse sker, vil der komme et udslag i konsekvenser for individets identitet.

5.3 Teoretisk sammenhængskraft

Honneth og Goffman deler den opfattelse af, at mennesker interagerer i gensidige og tillidsprægede handlinger, men at omgivelsernes eller egne reaktioner kan medføre stigmatiserende og krænkende oplevelser. Honneths teori er dog en normativ begrundet samfundsteori, og opererer derfor på makroniveau. Ydermere har Honneth, i udviklingen af sin anerkendelsesteori, fortrinsvis fokuseret på de moralfilosofiske diskussioner og givet moralfilosofien forrang, som bevirker, at de mikrosociologiske kampe om anerkendelse er vanskelige at se. Man kan derfor pege på at Honneth mangler sociologisk nærvær, hvorfor det bliver fordelagtigt at sammenkoble Honneths anerkendelsesteori med Goffmans mere substantielle teori. Goffmans teori om stigma giver en mikrosociologisk forståelse af de mellem menneskelige processer. Hertil kan det siges, at Goffmans interessefelt ligger inden for det afvigende i forhold til ”det normale”, hvor der kan trækkes paralleller til Honneth, som ligeledes søger at afdække ”det normale samfunds” normative grundlag, ved at skitsere det afvigende, dvs. krænkelse overfor det anerkendende. Begge teoretiserer altså over de situationer, hvor krænkelse finder sted, eller regler brydes. Det er hermed efter begge teoretikeres overbevisning, at vi gennem iagttagelse af disse og deres konsekvenser bedre kan forstå den sociale interaktion. Honneth og Goffman supplerer dermed

hinanden i den forstand, at jeg får belyst mit speciale teoretisk på både mikro- og makroniveau. Goffmans teori om stigmatisering er ydermere mikrosociologisk i den forstand, at den beskæftiger sig med individernes præmisser og magtforhold. Han beskriver hvordan individer i de sociale møder, er underlagt forskellige kontrolmekanismer, som styrer deres adfærd. Han tager udgangspunkt i individets identitetsdannelse, og ultimativt handler det om accept for Goffman. Honneths teori om anerkendelse mangler en del empirisk bevisførelse, og er overordnet set en makrosociologisk teori om, hvordan der eksisterer anerkendelseskampe i samfundet. Med Goffmans mikrosociologiske syn på individets handlinger i sociale interaktioner får man det skjulte og latente frem i Honneths teori. Med andre ord ønsker individer at blive anerkendt i de tre sfærer, for at komme højere op i anerkendelseshierarkiet, men samtidig søger de at kontrollere den information og indtryk, som de giver til andre. I ønsket om at blive anerkendt bliver vi optaget af andres syn på os, da vi i sidste ende gerne vil fremstå så anerkendelsesværdige som muligt. Vi skaber forventninger til os selv og andre, ligesom vi også stiller krav til de egenskaber vi bør besidde.

6. Forskningsdesign

Formålet med dette kapitel er at præsentere og argumentere for den forskningsstrategiske tilgang, der anvendes i specialet.

6.1. Den adaptive tilgang til specialet

Den teoretiske tilgang til specialets undersøgelse er *Adaptive Theory* (herefter adaptiv teori), som er en modificeret *grounded theory*, der anerkender, at man ikke kan undersøge et felt, uden forudgående teori. Adaptiv teori kan karakteriseres som en alternativ metodologisk tilgang, der ligger i spændingsfeltet mellem Grounded Theory og Grand Theory (Jaobsen 2007, 261). En af fordelene ved dette valg er, at teori bliver åben for fortolkning og udbygning i samspil med empirien, hvilket gør at empirien, bliver det styrende element.

Adaptiv teori gør op med dualismetænkningen om, hvordan man skal udføre vidensproduktion, og bestræber sig på at favne de metodologiske modsatrettede positioner og perspektiver som eksempelvis aktørers meningsskabelse, aktiviteter og intentioner, versus systemelementer, såsom kultur, magt og sociale relationer (Jaobsen 2007, 262).

Inden for sociologien kaldes denne metode *den tredje vej* hvori denne vekselvirkning mellem induktion og deduktion opstår (Jacobsen 2012, 252). Ambitionen med at anvende adaptiv teori er at undgå det, som karakteriseres som 'metodologisk hæmning', som er en kritikløs stræben efter en ensartet deduktiv eller induktiv tilgang, der afviser muligheden for ellers at belyse sin problemstilling på bedst mulig vis ved eksempelvis at kombinere de to (Jacobsen 2012, 253). Metodisk er der ikke anvendt en deduktiv eller induktiv tilgang, men i stedet er specialets undersøgelsesfelt tilgået med både-og.

Med andre ord skal man i sin forskning, lade teori og empiri være noget der gensidigt beriger hinanden, da teori både kan tilpasses og formes af de empiriske fund (Jacobsen 2012, 262). Som nævnt anerkender adaptiv teori, at man ikke kan tilgå et felt uden nogle former for forudgående teoretiske forestillinger om det, der skal undersøges. Den adaptive tilgang er hverken udelukkende teori-genererende eller teori-testende i sin tilgang, men læner sig mod teori-udvikling, der dannes i et samspil mellem empirisk data og eksisterende teorier (Jacobsen 2012, 264). Teorierne der bruges i dette speciale, er løbende opstået, efterprøvet eller modificeret i forhold til empirien, og jeg har derved undgået at forcere eksisterende teori ned over min empiriske data, hvilket man ofte risikerer, hvis man udelukkende arbejder deduktivt (Swedberg 2011, 7). I stedet har jeg fokuseret på at

teoretisere, hvilket ikke bare giver mulighed for at udvikle på eksisterende teorier, men også at udfordre dem, således at de afspejler specialets empiriske fund. Dette giver rum for fantasi og improvisation i mødet med feltet (Swedberg 2011, 34).

Det adaptive element kommer ydermere til udtryk ved, at jeg har anvendt eksisterende teoretisk viden til at stille spørgsmål til empirien – men uden at teorien har været altdominerende. Jeg har eksempelvis undret mig over, hvorvidt den teoretiske forståelse af Goffmanns stigma er noget, der kan genkendes af de forurettede, og dermed anvendes fra et offerperspektiv, som en form for arbejdshypotese.

Udover at den adaptive tilgang giver en fleksibilitet i forhold til denne vekselvirkning mellem deduktive og induktive elementer i forskningsprocessen, giver den desuden mulighed for at kombinere Axel Honneths makrosociologiske anerkendelsesteori med mikrosociologiske elementer fra Goffmanns teori om stigmatisering, jf. afsnittet om teoriernes sammenhængskraft.

7. Metode

Kapitlets formål er at beskrive undersøgelsens metode, og hvorledes indsamlingen af empirien er foregået. I undersøgelsen er empirien fremkommet ved hjælp af deltagende observationer samt interviews, hvorfor disse vil blive beskrevet i forhold til konkrete metodiske overvejelser og problemstillinger, som er opstået i forbindelse hermed.

7.1 Adgang til konfliktmægling i Nordsjællands Politi

Valget af Nordsjællands Politi som geografisk undersøgelsesområde indenfor konfliktråd skete igennem mit studiejob i Efterretnings- og analyseenheden i samme politikreds. Det startede i august 2016, da jeg kontaktede konfliktrådskoordinator, Charlotte Wegener, som jeg kendte fra den forebyggende afdeling. Charlotte var meget interesseret i mit specialeemne, og indvilgede i at fungere som gatekeeper. En gatekeeper kan i den henseende beskrives som en person i organisationen, der har bemyndigelse til at give adgang til en organisation eller et bestemt felt (Kristiansen og Krogstrup 2015, 132). Efter tidligere samtaler vidste jeg, hvor sensitivt og fortroligt et område som konfliktråd er, hvorved jeg fik adgang med det forbehold, at Charlotte skulle visitere alle sager der var relevante for konfliktmægling, og finde frem til dem, jeg kunne få lov til at observere. Det resulterede i, at jeg observerede 4 konfliktmæglings og interviewede 7 forurettede, som alle har deltaget i konfliktmægling. Samtidig skulle hun facilitere kontakten mellem forurettede, der havde deltaget i konfliktmægling, og mig.

Mit kendskab til konfliktråd var meget begrænset, inden jeg påbegyndte specialet, og jeg fandt det derfor meget afgørende for min undersøgelse at få lov at observere nogle konfliktmæglings, for at få en forståelse for det felt, jeg undersøgte. Jeg brugte blandt andet mine feltnoter fra konfliktmæglingerne som inspirationskilde til interviewguiden og til at opnå en indsigt i, hvordan konfliktmægling er bygget op, samt til at forstå blot en lille del af hvad de forurettede føler i forbindelse med konfliktmægling.

I tredje kvartal af 2016, hvor jeg indsamlede min empiri, blev der gennemført 10 mæglings i Nordsjællands politikreds, hvor jeg har deltaget i 4 af dem (Bilag 14 & 15) De resterende konfliktmæglings, har enten været for sensitive til, at jeg har kunne sidde med, eller også har en af parterne sagt nej til, at der var andre til stede.

7.1.1 Præsentation af informanter

De 7 informanter som indvilgede i at lade mig interviewe dem, har været udsat for forskellige former for kriminalitet. De er således ikke valgt med henblik på at studere en specifik kriminalitetsform eller ud fra, at det tidsmæssige perspektiv skulle være kort. Tre af informanterne har været i konfliktmægling i henholdsvis 2007, 2011 og 2014, og de resterende fire i 2016.

Runa, 46 år gammel, arbejder som socialpædagog. Hun blev interviewet af mig den 5. december 2016, og i konfliktmægling oktober 2011 i Helsingør Arrest. Halvandet år efter gerningstidspunktet. Runa blev udsat for knivoverfald, jf. 'Straffelovens kapitel 25 om forbrydelser mod liv og legeme'. Hun kendte ikke gerningspersonen i forvejen. Sagen var i retten.

Torkild, 47 år gammel, arbejder som tilbudsleder i Socialforvaltningen. Han blev interviewet af mig den 25. november 2016, og i konfliktmægling maj 2014 i Horserød Statsfængsel, efter en syv år lang konflikt. Torkild blev udsat for hærværk og dødstrusler, jf. 'Straffelovens kapitel 26 om Forbrydelser mod den personlige frihed', og 'kapitel 28 om formueforbrydelser'. Gerningspersonen var hans storebror. Sagen var i retten.

Beate, 51 år gammel, arbejder som kasseassistent. Hun blev interviewet af mig, den 16. november 2016, og i konfliktmægling maj 2007 på Albertslund Rådhus. To år efter gerningstidspunktet. Beate blev udsat for tre væbnede røverier af samme gerningsperson, jf. 'Straffelovens kapitel 28 om formueforbrydelser'. Beate kendte ikke gerningspersonen i forvejen. Sagen var i retten.

Sidsel, 23 år gammel, arbejder som kontorassistent i Nordsjællands Politi og på Q8. Hun blev interviewet af mig den 16. november 2016, og i konfliktmægling juli 2016, på Station Nord, Nordsjællands Politi. Fjorten dage før domfældelse. Sidsel blev udsat for væbnet røveri, jf. 'Straffelovens kapitel 28 om formueforbrydelser'. Sidsel kendte gerningspersonen i forvejen, men vidste det ikke på gerningstidspunktet. Sagen var i retten.

Laus, 51 år gammel, arbejder som vagtfunktionær. Han blev interviewet af mig den 16. december 2016, og i konfliktmægling oktober 2016, i Helsingør Arrest. To måneder efter gerningstidspunktet. Laus blev udsat for hærværk og dødstrusler, jf. 'Straffelovens kapitel 26 om forbrydelser mod den personlige frihed', samt 'kapitel 28 om formueforbrydelser'. Laus kendte ikke gerningspersonen i forvejen. Sagen var i retten.

Sif, 19 år, studerer pædagogik. Hun blev interviewet af mig den 21. november 2016, og i konfliktmægling juni 2016, på Station Midt, Nordsjællands Politi. Cirka tre uger efter gerningstidspunktet. Sif blev udsat for voldtægt, jf. 'Straffelovens kapitel 24 om seksualforbrydelser'. Sif kendte sin gerningsperson "en smule" i forvejen. Sagen var ikke i retten.

Alberthe, 15 år, folkeskoleelev i 9. klasse. Hun blev interviewet af mig den 15. december 2016, og i konfliktmægling oktober 2016, på Station Nord, Nordsjællands Politi. Cirka en måned efter gerningstidspunktet. Alberthe blev udsat for hævnporno, jf. 'Straffelovens kapitel 27 om freds- og ærekrænkelser'. Alberthe kendte ikke sin gerningsperson i forvejen. Sagen var ikke i retten.

7.2 Det kvalitative arbejde

Specialets undersøgelse tager udgangspunkt i den kvalitative metode, som særligt finder anvendelse når der søges at studere forhold, der generelt er vanskelige at måle, som eksempelvis følelser, livshistorier, sociale relationer og personlige oplevelser (Hastrup 2010, 22). Undersøgelsen af forurettedes oplevelse og betydning af konfliktmægling er overvejende kvalitativ, da det er formålet at komme tæt på deres livsverden, for at undersøge og forstå deres oplevelser og følelser af dette fænomen.

7.3 Observationsstudie

Inden for Chicago-skolen har en gruppe sociologiske forskere været hovedaktørerne bag udbredelsen af observation som kvalitativ metode (Szulewicz 2015, 82). Chicago-skolen udviklede nemlig, i modsætning til det traditionelle antropologiske observationsstudie i fjerne lande, en

tradition hvor man studerede sociale og kulturelle fænomener i sit nærområde (Szulevicz 2015, 82). Observationer kan dog antage mange forskellige former og have vidt forskellige mål, samt være kortvarige eller langvarige.

Denne undersøgelse er blandt andet blevet til gennem deltagende observationsstudier, hvor jeg som observatør har deltaget i konfliktmæglinger. I mit studie brugte jeg 3 ½ måned på at indsamle empiri i form af deltagelse i konfliktmæglinger, i Nordsjællands Politikreds. Observation som metode gør det muligt at indfange og adressere forhold, som er utilgængelige ved hjælp af andre kvalitative metoder. Deltagerobservation er velegnet til at opnå indsigt i, hvordan mennesker konstruerer deres verdensbillede, tilskriver mening og betydning til hændelser, handlinger og personer. Observationsstudier gør endvidere forskeren i stand til, at levere mættede beskrivelser af praksis, som er detaljerede og sansende (Szulevicz 2015, 87). Idet omdrejningspunktet for undersøgelsen har været konfliktmæglingens betydning for forurettedes offerfølelse, var et observationsstudie en rigtig god måde at opnå en større indsigt i konfliktmægling. Her var jeg vidne til forskellige forurettedes reaktioner undervejs i konfliktmæglingen, hvilket har fungeret godt som baggrundsstof for min undersøgelse.

Kristiansen og Krogstrup, jf. Gold, skelner mellem fire forskellige observatørroller i feltarbejdets regi, hvor jeg har været *observatøren som deltager* (Kristiansen og Krogstrup 2015, 98-99). Som 'observatøren som deltager' er kontakten med informanterne kortvarig og formel, hvilket den også har været for mig (Kristiansen og Krogstrup 2015, 98). Mæglingerne har været af forskellig karakter og varighed, hvorfor jeg har kunne observere og betragte nogle af de forurettede i halvdanden time, og andre kun i 30 min. Ved denne rolle er der fordele og ulemper, hvor en af fordelene er, at man ikke risikerer at overidentificere sig med feltet (Kristiansen og Krogstrup 2015, 98-100). Omvendt kan det også betyde, at man med denne flygtige og kortvarige kontakt, ikke trænger ind i den sociale struktur man ønsker at studere, og muligvis lægge sin egen teoretiske forforståelse ned over feltet, hvorved misforståelser kan opstå. I den forholdsvis korte periode jeg tilbragte med de forurettede under konfliktmægling, kan det have indflydelse på den grad, jeg har kunnet forstå deres oplevelse af at deltage. Endvidere kan det betyde, at jeg ikke for alvor er trængt ind i den sociale oplevelse hos den enkelte, samt at jeg igen kan have misforstået deltagerne (Kristiansen og Krogstrup 2015, 99). Om det er tilfældet kan være vanskeligt at give svar på, men jeg har dog søgt at imødegå denne mulighed ved at bruge de efterfølgende interviews til at besvare min problemformulering i dybden, således at mine observationsstudier "kun" har dannet

baggrundsviden og dermed givet mig en kvalificeret forforståelse for det felt, jeg har beskæftiget mig med. De efterfølgende interviews, er dermed præget af den viden, jeg har fået ved at deltage i konfliktmægling, for dermed bedre at kunne svare på, hvilken virkning konfliktmægling har på forurettede.

Den overordnede kritik af deltagerobservation som kvalitativ metode vil fra et positivistisk perspektiv tage udgangspunkt i spørgsmål om objektivitet. Der henføres til, at forskerens blotte tilstedeværelse vil påvirke feltet i en bestemt retning, samt at forskeren vil være biased, idet han ikke kan befri sig fra egne subjektive- og teoretiske forudsætninger (Kristiansen og Krogstrup 2015, 78).

7.3.1 Etiske overvejelser

Forskerens hegemoni vil i feltarbejde generelt være begrænset af det dialektiske forhold, som eksisterer mellem informant og forsker. Når feltarbejdet foregår i et lukket lokale på en politistation eller en skole, som det har gjort i nærværende speciale, har informanterne ikke mulighed for at forlade stedet. Alle parter har dog givet informeret samtykke til, at jeg kunne observere deres konfliktmægling (Bilag 5 - ekspertinterview), og på intet tidspunkt havde parterne fortrudt denne beslutning. Konfliktmæglinger er dog meget personlige og følsomme, og jeg var bekymret for, at min tilstedeværelse kunne påvirke dem på en måde, så de ikke fik sagt alt det de ville, jf. ovenstående kritik. Denne etiske problematik betød, at jeg tilstræbte at introducere mig selv, som værende studerende der skrev speciale om konfliktråd, og ”blot var med på en lytter”. Derudover satte jeg mig længst væk fra de involverede parter og mægler, i håb om at de ikke tog notits af mig undervejs i mæglingen. Jeg bestræbte mig på at være så stille som muligt, og kiggede næsten altid ned i bordet, hvis jeg mærkede parternes øjne på mig. Derudover skrev jeg ikke feltnoter ned undervejs, både fordi det ville forstyrre mæglingen og parterne, men også fordi det er et fortroligt forum.

Inden mæglingens påbegyndelse eller umiddelbart efter, spurgte jeg de forurettede om, hvordan de havde det, og hvad de konkret forventede, eller havde fået ud af mæglingen, men ellers forholdt jeg mig så passivt som overhovedet muligt, med undtagelse af en enkelt konfliktmægling:

Det var til min første mægling, hvor mægler og konfliktrådskoordinator, Charlotte, pludselig kigger på mig, og spørger:

”Hvad synes du om det hele, Simone? Qua din baggrund som kriminolog, må du have gjort dig nogle tanker her undervejs?”

Jeg synker, og bliver pinligt opmærksom på, at jeg nu har 8 sæt øjne, der stirrer intenst på mig, som jeg sidder der for enden af det lange bord. Jeg begynder at famle efter ordene, imens jeg kigger på Charlotte. Hun smiler anerkendende og peger med sit blik mod de fire gerningspersoner, som sidder til højre for mig. Jeg kigger på dem, og mærker varmen stige til mit ansigt. Jeg prøver at finde hoved og hale i situationen, og så begynder jeg at sige, hvor interessant det hele er, og håber, at det snart er ovre (Bilag 1).

I dette sekund blev jeg meget opmærksom på min rolle som observatør. Jeg skulle iagttage denne konfliktmægling, med henblik på at se hvordan forurettede reagerede og høre om de fik noget ud af konfliktmæglingen. Min rolle blev pludselig meget deltagende, og jeg vidste ikke, hvordan jeg skulle reagere, idet mine ord kunne skade hele den ”naturlige” proces. Jeg ville ikke påvirke hverken den ene eller den anden part til at sige noget bestemt, eller tænke over noget bestemt, da jeg søgte efter de mest naturlige reaktioner fra parterne.

I sidste ende tror jeg, at jeg fik sagt en masse undvigende ting, men husker stadig ikke, hvad jeg præcist har fået formuleret.

At balancere mellem nærhed og distance tænkte jeg meget over undervejs i empiriindsamlingen. Jeg fandt dog hurtigt ud af, at det ikke var så let at styre, som jeg havde håbet på. Det ideelle for en forsker når man skal studere sine informanter er, at komme tilpas tæt på, så man bliver en form for ven, men samtidig er ligeså distanceret som en fremmed (Kristiansen og Krogstrup 2015, 110). Det fik især relevans i forhold til min identifikation med feltet og de personer jeg sad overfor (Kristiansen og Krogstrup 2015, 111). Jeg ønskede at være så neutral som muligt i alle sager, men kunne mærke at der var nogle personer der påvirkede mig mere end andre. Det kan have den konsekvens, at jeg har husket den pågældende sag bedre og fået flere nuancer med, end i de sager som ikke har haft samme indvirkning på mig.

7.3.2 Feltnoter

Når man observerer, vil der ofte foregå forskellige aktiviteter, og forskellige personer vil interagere med hinanden på kryds og tværs. Derfor vil det være umuligt at nedskrive alt, hvad der foregår, og endvidere er det vanskeligt at notere en samtale ordret (Minke, 2012, 65). Feltnoterne vil derfor fremkomme som koncentrerede beskrivelser, hvor jeg som forsker sammenfatter samtaler, der er

indtruffet under observationerne (Kristiansen og Krogstrup 2015, 149). For at kunne gengive en bestemt samtale eller situation, er det nødvendigt at tillægge situationen en bestemt mening. Betydningen heraf er, at notatet ikke er virkelighed, men derimod min tolkning af virkeligheden (Kristiansen og Krogstrup 2015, 148). Sociologen Alfred Schutz taler om, at observationsstudier rummer en fortolkningsmæssig kompleksitet, idet forskeren selv bærer en såkaldt *relevansstruktur*, hvorigennem tolkninger konstrueres. Forskeren skal derfor forsøge at adskille egne tolkninger fra de nedskrevne feltnoter (Kristiansen og Krogstrup 2015, 148), hvilket har været særlig væsentligt for mig under feltarbejdet, idet jeg vidste hvor sårbar en situation de involverede befandt sig i.

En anden vigtig metodisk refleksion angående feltnoter er, hvordan og hvornår disse nedskrives. Denne beslutning blev dog taget for mig, idet jeg hverken måtte have diktafon eller notesblok med til mæglingerne. Konfliktmæglingen skulle være 100 % fortrolig, og parterne skulle føle sig trygge, så de ikke ændrede adfærd, i tilfælde af at de følte sig overvåget (Kristiansen og Krogstrup 2015, 146). Umiddelbart efter hver mægling, skrev jeg alt ned, som jeg kunne huske, på min medtagne notesblok for at undgå *recall bias*. Jeg ønskede at gøre det så hurtigt som muligt, så jeg kunne få alle de sanseindtryk med, der lod sig udtrykke i ord. Jeg prøvede at lytte til stemmeføring, bestemte ord de brugte undervejs, og hvordan de sad. Jeg forsøgte at konstruere en virkelighed ud fra den erfaring jeg fik, og de noter jeg tog, var ikke formålsbestemt af teori, da jeg på daværende tidspunkt, endnu ikke havde gjort mig forestillinger om, hvad jeg ville finde til konfliktmæglingerne. Mine feltnoter bærer derfor også præg af stedvis manglende systematik (Hastrup 2010). Mine første feltnoter fra mæglingerne gjorde mig i stand til at forme min interviewguide og dermed foretage de kvalitative interviews.

7.4 Det kvalitative forskningsinterview

Som ovenstående kapitel fortæller, har mine observationer været en del af min forståelsesramme for feltet, som satte mig i stand til at stille relevante spørgsmål i forbindelse med det kvalitative forskningsinterview.

Kendetegnet ved det kvalitative forskningsinterview er, at man i interviewet ”(...) *forsøger at forstå verden ud fra subjekternes synspunkter, udfolde betydningen af deres oplevelser og afdække deres levede verden forud for videnskabelige forklaringer.*” (Kvale og Brinkmann 2014, 19) Jeg udførte interviews med 7 forurettede, for netop at opnå en dybere viden af de følelser som krænkelsen har medført.

Det kvalitative forskningsinterview adskiller sig fra det kvantitative interview ved ikke at have

faststrukturerede punkter, der spørges ind til i en bestemt rækkefølge, men netop betoner interessen for informanternes egne perspektiver (Bryman 2008, 437), og kan derfor være mere eller mindre strukturerede. I nærværende interviews blev de overordnede emner interviewpersonernes egne reaktioner og refleksioner af

- 1) at blive krænket
- 2) at deltage i konfliktmægling samt interaktionen mellem sig selv og gerningspersonen og
- 3) konfliktmæglingens betydning for deres offerfølelse (Kvale og Brinkmann 2014, 50).

Der trækkes her på fænomenologien, idet der i interviewet har været fokus på individets livsverden. Fænomenologi er, som allerede beskrevet, et begreb der peger på en interesse for at forstå sociale fænomener ud fra aktørernes egne perspektiver, og beskriver verden, som den opleves af dem (Kvale og Brinkmann 2014, 48).

I specialets undersøgelse er der valgt en semistruktureret interviewguide, som indeholdte en oversigt over tematikker og mulige spørgsmålsformuleringer (Kvale og Brinkmann 2014, 49). Denne blev ikke anvendt slavisk, idet jeg sigtede på at lade interviewsituationen styre samtalsretning, så samtalen blev flydende. Dog havde jeg et overordnet tidsmæssigt aspekt, som jeg fulgte nogenlunde slavisk, idet jeg skulle vide lidt om informantens levede livsverden *før, under og efter* at have deltaget i konfliktmægling, så det ikke blev blandet sammen (Ibid.). Det afhang af informanternes personlighed og svar, hvor langt jeg ville forfølge eller gå i dybden med de forskellige tematikker og specifikke spørgsmål. Nogle af mine informanter var meget nemme at få i tale, og andre var mere lukkede. Eksempelvis svarede Sif flere gange, at hun ikke vidste hvad hun skulle svare, og hvis jeg stillede ja/nej spørgsmål, skulle jeg stille adskillige opfølgende spørgsmål, for at få mere at vide (Bilag 11).

Interviewguidens struktur og spørgsmål har således ikke været bindende, men har nærmere fungeret som vejledende for samtalsindhold. Hensigten har dermed været at opnå så åbne svar og beskrivelser af de forurettedes følelser omkring dét at være offer for en forbrydelse, samt hvilken betydning det har haft for deres livsverden at have deltaget i konfliktmægling (Kvale og Brinkmann 2014, 50). Spørgsmålene i interviewguiden er operationaliseret gennem kriminologisk og sociologisk viden, teoretisk, såvel som empirisk i form af observationsstudierne. Spørgsmålene og tematikkerne i den anvendte interviewguide bygger således på inspiration fra Erving Goffmans teori om stigma og Axel Honneths anerkendelsesteori. Eksisterende forskning har fungeret som

inspirationskilde til det mere følelsesmæssige aspekt i konfliktmægling, hvor især Meredith Rossners studie af den følelsesmæssige betydning af konfliktråd, har fundet anvendelse. Meredith Rossners studie har dermed fungeret som begrebsramme for interviewguiden, hvor Erving Goffman og Alex Honneths teorier er inddraget direkte med spørgsmål, der henviser til deres begreber. Der har således været fokus på tre forskellige emner, der har dannet grundlag for de efterfølgende interviews. I min interviewguide, har jeg dog også, med reference til den fænomenologiske tilgang, tilstræbt en åbenhed i interviewsituationerne. Intervieweren skal altså lede interviewpersonen frem til bestemte temaer, men ikke til specifikke meninger om disse. Dermed er det vigtigt at have in mente, at interviewet blot er guidet af teori og empiri, og jeg anerkender vigtigheden af at sætte forforståelse i parentes og være åben over for nye eller uventede fænomener (Kvale og Brinkmann 2014, 50-51). Omdrejningspunktet, jævnfør fænomenologien, har været at opnå en større viden om forurettedes *livsverden* (Kvale og Brinkmann 2014, 50), samt den betydning *interaktionen*, med deres gerningsperson under konfliktmæglingen, har haft for dem i forhold til deres livsverden og syn på sig selv (Rasborg 2004, 352). Jeg har dermed gjort brug af et teoretisk perspektiv som et operationaliseringsværktøj, idet specialets omdrejningspunkt er ”de forurettedes individuelle offerfølelse”, som er et bredtfavnende emne, der er vanskeligt at operationalisere. Jeg mener dog, at jeg med de valgte teorier, kan indkredse oplevelser, følelser og reaktioner, der kan give et billede af konfliktmæglingens betydning for offerfølelsen hos den enkelte.

Med inspiration fra Axel Honneths anerkendelsesteori, søges der indsigt i, hvordan det intersubjektive forhold mellem gerningsperson og forurettede, kan have betydning for den forurettedes søgen efter anerkendelse samt dennes syn på sig selv. Ifølge denne teori kan manglende anerkendelse af en krænkelse netop have negative konsekvenser for forurettedes syn på sig selv og sin omverden.

Goffmans teori om stigmatisering, kan være med til at belyse, hvorvidt de forurettede har følt sig stigmatiseret, eller har udøvet selvstigmatisering. Dette spørges der blandt andet ind til, ved hjælp af begrebet om *den miskrediterede* og *den potentielt miskrediterede*, samt hvordan krænkelsen i den private sfære har haft en betydning for deres selvopfattelse, og hvordan de er blevet opfattet af omverdenen.

Teorierne inddrages med henblik på at svare på, om konfliktmægling har haft en betydning på den forurettedes livsverden, efter krænkelsen har fundet sted. Dermed har det været nødvendigt at identificere den forurettedes reaktion på krænkelsen i form af følelser, der har relateret sig til

forbrydelsen, før og efter deltagelse i konfliktråd, for at se om disse følelser har ændret sig. Følelserne kan også være socialt funderet, idet forurettede måske har undgået visse situationer, eller har opført sig anderledes, efter kränkelsen har fundet sted. Grundet feltets følsomhed har det ikke været muligt at tale med forurettede, inden de har deltaget i konfliktmægling, hvorfor interviewene kun har foregået efter.

7.4.1 Etiske refleksioner

Som Kvale og Brinkmann skriver i deres bog om det kvalitative forskningsinterview, er en interviewundersøgelse *et moralsk projekt* (Kvale og Brinkmann 2014, 105). Her kan kvalitativ forskning skabe en spænding mellem hensynet til etiske forhold og ønsket om at opnå viden (Kvale og Brinkmann 2014, 106). Ønsket om at få så dybdegående viden om de forurettedes oplevelse, samtidig med, at jeg ville vise dem stor respekt, var et dilemma. Jeg interviewede mennesker, der har været udsat for nogle grove krænkelser, som jeg bad dem om at genleve i deres fortælling til mig.

Jeg startede mine interviews med at forsikre mig om, at deltagerne havde givet mig *informeret samtykke* (Brinkmann 2015, 477; Kvale og Brinkmann 2014, 116), idet kun min gatekeeper, Charlotte, havde haft den indledende kontakt til informanterne. Jeg fortalte derfor mine informanter, at undersøgelsen handlede om, hvordan de havde oplevet at være udsat for en forbrydelse, og om det havde haft en indflydelse på deres hverdag og selvopfattelse. Herefter fortalte jeg, at det centrale element var konfliktmæglingens betydning for deres offerfølelse. Da det for mange forurettede kan være svært at tale om den krænkelse de har oplevet, fortalte jeg dem, at de ikke var forpligtet til at svare på spørgsmål, som føltes grænseoverskridende for dem.

Jeg forsikrede dem om, at deres identitet ville blive anonymiseret, og at jeg ville behandle deres fortælling med respekt (Kvale og Brinkmann 2014, 117).

Til dette skal det siges, at jeg fik meget positiv respons. En af mine informanter gjorde mig også opmærksom på, at det for hende var en form for terapi og bearbejdelse af sin oplevelse at skulle genfortælle sin historie til mig (Sidsel s. 18).

7.5 Metodiske begrænsninger og empiriske refleksioner

Empirien i nærværende speciale består af forskellige typer af straffesager. To af de forurettede har været udsat for røveri, en er blevet overfaldet med kniv, to har været udsat for trusler på livet samt

hærværk, en har været udsat for hævnporno, og den sidste har været udsat for voldtægt. Sagerne er dermed præget af forskellige følelser af krænkelse, som med henvisning til Axel Honneth, kunne inddeles yderligere (Honneth s. 175ff). Med fænomenologien som videnskabsteoretiske udgangspunkt, har jeg fundet det hensigtsmæssigt at lade empirien styre, og dermed ikke analysere på hvor krænkelsesfølelsen er opstået inden for de tre sfærer, men derimod lade de forurettede tale ud fra en følelse af at være offer. Alle sager har personfarlig kriminalitet, som fællesnævner, hvilket på den ene side gør datasættet stærk, da jeg vil have mulighed for at se et mønster inde for disse sager. På den anden side er der stor forskel på de kriminelle gerninger, som de forurettede er udsat for, og ikke nødvendigvis sammenlignelige. På trods af at sagerne således har personfarlig kriminalitet som fællesnævner, skal jeg være påpasselig med at skære dem over én kam. Der kan være forskel på, at være udsat for en voldtægt, og være udsat for trusler på livet, i den måde krænkelsen kommer til udtryk. Dermed kan følelserne hos disse ofre også være forskellige, og svære at gøre nogle entydige fund omkring. Dog mener jeg at sagerne alligevel er sammenlignelige, idet der er tale om personfarlige krænkelse, og ikke eksempelvis økonomisk kriminalitet.

Aldersspændet er også stort hos informanterne, da de rangerer fra 15 år til 51 år, hvilket gør at deres sprogbrug og refleksionsniveauet varierer meget. Derudover er tre af sagerne 9, 6 og 2 år gamle, hvilket både kan være en styrke og en svaghed. En styrke fordi informanterne har haft meget tid til at reflektere over det der er sket, og en svaghed fordi nuancer, detaljer og genkaldelse af følelser, kan være glemt.

Udover brugen af interviews som empiri har specialets undersøgelse, som nævnt, også anvendt observationsstudie. Denne variation i metoden skaber forskellige datakilder, hvilket styrker undersøgelsens validitet og reliabilitet (Bryman 2008, 378ff.). Oprindeligt knytter den idealtypiske forståelse af reliabilitet sig dog til kvantitativ forskning, hvor man stræber efter en høj grad af pålidelighed i sine forskningsresultater. Dette speciale er en kvalitativ undersøgelse hvorved reliabilitet relaterer sig til graden af gennemsigtighed og troværdighed, da en høj grad af gennemsigtighed vil gøre det muligt at genskabe undersøgelsen (Bryman 2008, 378). Jeg har forsøgt at tilstræbe en høj reliabilitet, ved at have et udførligt metodeafsnit samt dokumenteret, hvordan undersøgelsen er udført og hvilke overvejelser, der ligger til grund for de forskellige afgrænsninger. Dette kommer eksempelvis til udtryk i projektets interviewguide, som er udførlig og præcis i at indfange det, som har været hensigten at indfange. I kvalitativ forskning, kan man have svært ved at opnå høj reliabilitet, da informanternes holdninger er individuelle, og dermed vil forskningsresultaterne fremstå unikke (Bryman 2008, 376-377). Dette gør sig især gældende i dette

speciale, da følelser der relaterer sig til en krænkelse man har oplevet, samt deltagelse i konfliktmægling vil være processuelt. Disse følelser og den oplevelse man havde på tidspunktet for undersøgelsen, kan ændre sig med tiden, da ens livsverden og identitet er en foranderlig størrelse. I mødet med informanterne oplever jeg dem på et bestemt tidspunkt i deres liv. Det gør, at jeg ikke nødvendigvis vil kunne genskabe studiet, med de samme mennesker om et år, da følelserne måske har ændret sig.

Undervejs i mine forskningsinterview erkender jeg, at have at gøre med en specifik gruppe af mennesker. Disse mennesker har sagt ja til at deltage i konfliktmægling, og har derfor gjort sig en masse tanker om forbrydelsen. De har indvilget i at fortælle om deres oplevelse af konfliktmægling, og min kontakt med dem er formidlet gennem Charlotte, der er konfliktråds koordinator. Der vil være stor sandsynlighed for, at det er mennesker der har haft en positiv oplevelse med konfliktmægling, der vælger at lade sig interviewe af mig, hvorfor jeg muligvis kun får en ensidig fortælling af konfliktrådets betydning (*selektionsbias*). De forurettede der ikke har haft en positiv oplevelse, og måske ikke har givet slip på deres offerfølelse, vil nok være mindre tilbøjelige til at sige ja til et interview der omhandler konfliktrådsordningen. Derudover vil nogle af dem jeg har interviewet måske føle, at de har et større behov for at positionere sig selv som ofre, for at få medlidenhed, eller fordi de har en forventning om, at det er det svar, som jeg ønsker. Derudover spørger jeg ind til en periode i deres liv, som de måske helst vil glemme, og kan være med til at fastholde dem i nogle negative tanker. Med andre ord er empirien formet af mig som interviewer og informanten i fællesskab, og præget af interaktionen i selve interviewsituationen (Järvinen 2005, 29). Selvom specialets undersøgelse handler om informantens erfaring med at være i konfliktmægling, og påvirkningen af dennes livsverden, vil den unægtelig blive påvirket af informantens sociale identitet og sociale strategi, bevidst eller ubevidst (Järvinen 2005, 30).

Det bliver tydeligt i mit interview med Sif, hvordan følelser er processuelle, da jeg spørger "*Følte du så, at han anerkendte dine følelser undervejs i konfliktmæglingen? Følte du dig hørt?*", hvortil Sif svarer: "*Nej (...) Det ved jeg ikke.*" Sif har sin veninde med som bisidder, og da jeg kigger på hende nikker hun helt vildt, og smiler, og siger "*Jo! Det gjorde hun altså.*" (Sif s 9). Her bliver det tydeligt, at Sif enten ikke kan, eller vil genkende den følelse som bisidder beskriver. Det kan også være en efterrationalisering, og at hun virkelig ikke har følt sig anerkendt, men jeg vil aldrig få den fulde sandhed, idet det kun er Sif der har den, og idet disse følelser af krænkelse vil være omskiftelige. Da jeg interviewer hende, er hun kun 19 år gammel, og der er kun gået 5 måneder efter hændelsen fandt sted, hvorfor hendes bearbejdningsproces nok stadig er i gang.

En mulighed for fremtidig forskning på dette område, ville være ved at belyse feltet gennem et longitudinalt forskningsdesign, hvor man fulgte dem i deres hverdag, for at se hvordan de klarer tiden herefter.

8. Analysestrategi

I det nedenstående følger projektets analyse og teoretiske diskussion. Analysen tager afsæt i den indsamlede empiri, dette i form af feltnoter fra de overværede konfliktmæglinger og transskriberinger af de foretagne kvalitative interviews. Der er fokuseret på at tydeliggøre de fund, der er gjort i forbindelse med undersøgelsen, ved at teoretisere fundene i det omfang det giver mening. Fundene er anskueliggjort ved hjælp af temaer, som præsenteres i analysen. Analysen er inddelt i to dele, hvor analysedel I vil identificere, i hvilket omfang de forurettede har haft en følelse af at være ofre, efter de har været udsat for en forbrydelse. Analysedel II vil herefter fokusere på deltagelsen i konfliktmægling og tiden herefter, med henblik på at identificere om denne offerfølelse stadig gør sig gældende for de forurettede, samt hvad de fremhæver som værende vigtigt for deres deltagelse. Temaerne afspejler dermed resultatet af min tolkning af empirien og er dermed konstrueret på baggrund af informanternes udtalelser, og bygger på deres udlægning af, hvilke områder af deres sociale liv, der berøres som følge af den forbrydelse de er blevet udsat for. Det er i den forbindelse vigtigt at påpege, at hver af sagerne har været unikke, men at det har været et nødvendigt analyseredskab at inndele empirien under sammenlignelige aspekter. Ved gennemlæsningen af feltnoter og transskriberede interviews har 6 overordnede temaer været vigtige at fremhæve, idet de hver for sig og i samspil bidrager til at belyse om konfliktråd har haft en betydning for forurettedes offerfølelse.

- Frygt og angst
- Stigmatisering
- Anerkendelse i den retslige sfære
- Anerkendelse i den solidariske sfære
- Udskamning
- ”Det var ikke personligt”

9 ANALYSE

De ovenstående 6 temaer er opstået på forskellig vis og på forskellige tidspunkter i processen. Som udgangspunkt havde jeg en forventning om, at jeg skulle undersøge hvorvidt de forurettede følte sig anerkendt i det retslige forum, herunder i hvilket omfang følelsen af anerkendelse i henholdsvis konfliktrådet og i retten differentierede sig fra hinanden. Dette grundet, at perspektivet stemte overens med det teoretiske perspektiv, jeg anvendte i specialets undersøgelse. Det viste sig dog, at mange af mine informanter ikke havde overværet retssagen, eller at deres sag slet ikke var kommet for retten på grund af manglende bevis eller lignende. Endvidere var det ikke på forhånd medtænkt, hvilken rolle anerkendelse spillede i de forurettedes liv, både før konfliktråd men særligt også undervejs. De to første temaer *'Frygt og angst samt stigmatisering'* var på baggrund af problemformuleringen formuleret inden gennemlæsningen af empirien fandt sted, da det har været den overordnede målsætning at undersøge offerfølelsen som en form for stigma. Temaet *'udskamning'* er fremkommet under gennemlæsningen af empirien og afspejler dermed et nyt tema, som ligeledes er funderet i forskningen, jf. afsnittet *'forskningsoversigt'*. Dette tema blev tydeligt, da flere informanter lagde vægt på, hvor vigtigt det var for dem, at "læsse af" eller moralisere overfor gerningspersonen i håb om at han/hun ikke ville gøre det igen. Temaet *"det var ikke personligt"* er ligeledes fremkommet ved gennemlæsning af empirien samt funderet i forskningen, idet næsten alle mine informanter gjorde opmærksom på, at de efter forbrydelsen sad tilbage med ét eneste spørgsmål, som kun gerningspersonen kunne svare på, og det var: *"hvorfor mig"?*

9.1 Analysedel I – Offerfølelse

Som udgangspunkt er det vigtigt at være opmærksom på, at de forurettede udgør en heterogen gruppe. Da de alle har været udsat for en art personfarlig kriminalitet, med undtagelse af én, er der dog også nogle fællestræk i den måde de omtaler hele deres forløb omkring den kriminelle gerning, før og efter konfliktrådet.

De forurettede italesætter på forskellig vis, at de har oplevet en følelse af at være offer, og det har derfor været nødvendigt at opdele temaet *offerfølelse* i flere undertemaer, som hver er med til at udgøre begrebet. Dette begrundes med, at de forurettede lægger vægt på forskellige følelser og oplevelser, som har gjort, at de har følt sig som ofre. At blive krænket og dermed føle sig som et offer er en foranderlig og subjektiv størrelse, hvorved det har været vigtigt at tage afsæt i den empiri der er fremkommet, og sammenholde denne med eksisterende teori.

9.1.1 Frygt og angst

Alle informanter italesætter, at de har følt en angst eller frygt, efter at have været udsat for den kriminelle gerning. Dette er kommet til udtryk i forskellige situationer, og med brugen af forskellige ord. At føle frygt og angst er en del af eftervirkningerne, ved at være udsat for en krænkelse, og er derfor vigtig at få identificeret. For den ene informant Sidsel, føler hun allerede eftervirkningerne af røveriet dagen efter, da hun skal ned i supermarkedet Fakta og handle:

”(...) min krop var monster presset, for jeg kunne ikke gå ned i Fakta og handle bagefter. Jeg blev virkelig angst og måtte ud derfra, da jeg stod i den Fakta” (Sidsel, s. 4).

”Jeg blev nødt til at flytte hjem [til mine forældre], fordi jeg blev bange. Jeg følte, at der rendte en mand rundt derude nu, der vidste hvem jeg var, og jeg vidste jo ikke hvem han var. Følelsen af tænkt hvis du gik forbi din gerningsmand, der havde truet dig, og ville han så komme efter mig igen. Det hele var meget personligt rettet. Du glemmer lidt, hvad der er rationelt, for når man sidder oppe på sit job her [i politiet], og ser sådanne sager, så tænker man, ”Gud hvor var det godt, at der ikke skete noget med forurettede. Godt de kun tog pengene”. Men når du så selv står der, så ville jeg næsten hellere have haft et fysisk slag og så tænke: ”Det var det”, og nogle kunne forholde sig til det, og jeg kunne selv forholde mig til det. Få slået nogle tænder ud, en bule, et eller andet” (Sidsel s. 5-6).

Sidsel føler angst, når hun er sammen med andre mennesker. Det præger endda hendes hverdagsliv i en sådan grad, at hun ikke sover eller spiser, og hun bliver nødt til at sygemelde sig fra begge sine jobs (Sidsel s. 5). At gerningspersonen var på fri fod, og at det kunne være hendes nabo, der havde gjort det, fyldte meget for hende, og gjorde hende bange (Sidsel s. 8-9). Beate føler også angst, efter hun er blevet udsat for røveri, som eskalerer med tiden:

”(...) Men så blev jeg jo mere og mere bange. Jeg skulle åbne Brugsen om søndagen. Til sidst måtte jeg have min mand med, så han kunne hjælpe mig med at åbne Brugsen, for jeg turde ikke (Beate, s. 5).

Beate gennemlever deciderede angstanfald, og hun tør ikke tør gå yderst på fortovet. Knallerter er hun også meget bange for, da gerningspersonen ankom på en knallert (Beate, s. 7). Laus, Torkild, Alberthe, Sif og Runa beskriver alle en frygt i deres dagligdag, og imens Torkild og Laus kigger sig over skulderen af frygt for, at der nu er nogen efter dem, fortæller Alberthe, Sif og Runa, at de var decideret bange for at møde deres gerningsperson igen. Sif fortæller ligeledes, at hun var bange for at være alene hjemme og måtte få sin veninde til at sove hos sig (Sif s. 4). Alberthe planlagde nye rejseruter af frygt for at møde gerningspersonen (Alberthe s. 4).

Disse fem forurettede adskiller sig fra Beate og Sidsel, idet de ved, hvem deres gerningsperson er. Beate og Sidsel var udsat for et maskeret røveri, og uvisheden om, hvem gerningspersonen er, er tydelig i deres følelse af frygt:

(...) Derfor var voksne mænd pludselig meget forfærdelige at gå forbi, fordi det kunne være hvem som helst af dem, der gik forbi én. Og Helsingør er en by, jeg både er vokset op og arbejder i, så det er der, jeg lever. Så tanken om at det kunne være hvem som helst. En i supermarkedet. Min egen nabo. Al min tillid røg til mine kunder” (Sidsel s. 9).

Og selvom Runa havde set sin gerningsperson, og vidste hvem han var, blev hendes frygt også projiceret over på andre af samme statur:

”Jeg var rigtig bange, og jeg var rigtig bange for store mænd. Store skaldede mænd med hvide skjorter. Det var sådan han så ud. Han var halv grønlander, altså en meget stor fyr, ik'. Og man ser jo spøgelser, altså man ser dem jo overalt. Så det har også gjort, at jeg måtte tvinge mig selv

ned i gågaderne hernede og bare være. Og så måtte jeg trække ind i sidegaderne, når jeg ikke kunne mere.” (Runa, s. 8).

Runa husker kun brudstykker af sit overfald, og det har muligvis været med til, at hun frygter mænd af samme statur som sin gerningsperson, idet hun ikke husker ham tydeligt. Hendes måde at omtale frygt på minder meget om Sidsel og Beate, og har haft store konsekvenser, både fysisk og psykisk. Hun har fået konstateret PTSD som følge af overfaldet, og kan derfor ikke de samme ting som før. Efter hun var sygemeldt fra sit arbejde i en SFO, skulle hun på arbejde igen, men det var en længere proces, idet frygten overtog, hvis børnene kom løbende imod hende eller forskrækkede hende, som børn typisk kan finde på (Runa, s. 6-7). Hun måtte komme og gå talrige gange, før hun igen kunne fungere nogenlunde optimalt i sit arbejde (Ibid.).

Problemer med at være på sin arbejdsplads, italesætter Torkild også, som blev udsat for hærværk og dødstrusler af sin bror:

”Det var undervejs i de der 7 år, hvor jeg besluttede mig for, da konflikten begyndte at blive intens, at jeg rent arbejdsmæssigt måtte foretage mig noget andet. Også i et forsøg på at få konflikten væk fra det sted hvilket jo betød, at den kom til at involvere en masse andre mennesker, men det lykkedes jo så ikke (...)” (Torkild s. 3).

Frygten for at de vil opleve det samme krænkelse igen, eller værre, tynger informanterne i deres hverdag. De føler, at krænkelsen har været personligt rettet mod dem, og uvisheden om hvad fremtiden bringer samt bekymringen for, hvad der vil ske, efter afsoningen er slut, bliver en hæmsko for dem. Hertil siger Runa, da jeg spørger hende, om frygten har overtaget hendes liv:

”Ja det har det. Det er (...) hele traumet, og ”kommer han nu igen og færdiggør det?” og hvad sker der, hvis jeg går ud af havelågen nu, og altså, der var rigtig mange ting, der sådan, holdte mig tilbage” (Runa s. 12).

Citaterne illustrerer, hvordan frygt og angst relateret til forbrydelsen er indlejret i mikrosociologiske hverdagssituationer hos de forurettede. De udgør en belastning for dem i sociale sammenhænge, og i udførelsen af almene opgaver. Selv for de informanter hvor gerningspersonen fængsles, forsvinder frygten ikke. Frygten og angsten har ydermere haft den konsekvens, at flere informanter har sygemeldt sig fra deres arbejde i kortere eller længere perioder, og for Runa havde det endnu større konsekvenser:

”Jeg har jo to små piger, eller havde to små piger på det tidspunkt, og de, ja hvad har de været? De har været (...) 9 og 13 år, på det tidspunkt. Men dem kunne jeg jo slet ikke tage vare på. Jeg kunne jo ikke tage vare på mig selv. Jeg kunne jo ikke sove. Jeg nægtede at falde i søvn, når det blev mørkt. Jeg kunne gå sådan halvanden til to døgn, og så faldt jeg simpelthen omkuld. Jeg nægtede mig selv at sove når det blev mørkt, og det var noget med, at jeg blev, altså jeg blev bange for det hele, når det blev mørkt, ik'. Så jeg kunne ikke rigtig tage vare på dem” (Runa, s. 7).

Opsummerende indlejres der en frygt i de forurettede, som tynger dem i sociale hverdagssituationer. Ovenstående citater illustrerer hvordan kränkelsen fra et andet menneske i informanternes *private sfære*, har påvirket deres kognition og adfærd. I henhold til Axel Honneths anerkendelsesteoretiske tilgang til dette argumenterer jeg for, at kränkelsen har ført til en beskadigelse af deres personlighed, herunder deres fundamentale selvtillid, hvilket er en mulig årsag til, at deres individuelle handledygtighed bliver ødelagt (Honneth 2003, 85). De forurettedes oplevelse af frygt, indlejres så dybt, at det giver dem problemer i hverdagssituationer, som frembringer en følelse af at være offer. Det fører til selvstigmatisering, som vil uddybes i næste afsnit.

9.1.2 Stigmatisering

Jeg finder Goffmans analysebegreber anvendelige i analysen af offerfølelsen, da den beskæftiger sig deskriptivt med den sociale konstruktion af det afvigende og normale. Goffmans begreb om stigma er relationelt, relativt og processuelt, hvilket gør det relevant at se nærmere på, hvordan stigma opstår. Ifølge Goffman opstår stigma, når der er en uoverensstemmelse mellem den enkeltes *tilsyneladende sociale identitet* og den *faktiske sociale identitet* (Goffman [1963] 2010, 12). Det vil altså sige en uoverensstemmelse mellem vores forestillinger om den, vi står overfor, modsat den ”reelle” identitet, pågældende har, inklusiv diverse attributter. Goffman inddeler mennesker i kategorier, der bestemmer hvilke egenskaber, der betragtes som normale (Goffman [1963] 2010, 43). De mennesker, der ikke afviger negativt fra de normative forventninger, definerer Goffman som *de normale* (Goffman [1963] 2010, 46). De normale opstiller en *stigmatteori*, der beskriver og forklarer individets afvigende adfærd, og involverer en kategorisering af mennesker med særlige adfærdsformer, som tilknyttes negative stereotype karakteristika. I henhold til nærværende undersøgelse, opereres der med *offer* som et stigma, som kommer til udtryk som en selvstigmatisering, idet der hos de forurettede sker en internalisering, af deres egen adfærd som værende afvigende. De forurettede skjuler i nogle tilfælde deres stigma gennem

informationskontrol, som dog kan være en udfordring, da menneskelige relationer opbygges omkring udveksling af personlige oplysninger som bevis for tillid og gensidighed (Goffman [1963] 2010, 127).

Informanten Beate er meget påvirket af de røverier hun er blevet udsat for, og vil først ikke indrømme overfor sig selv og sin omverden, at det har gjort hende syg. Hun går til diverse læger, i troen om at der er noget galt med hendes hoved (Beate, s. 10). Hun havde i første omgang slet ikke overvejet, at hendes angstanfald og svimmelhed hang sammen med de røverier, hun havde været udsat for. Beates manglende forståelse for hvad krænkelsen har gjort ved hende, kan være et udtryk for skamfuldhed. Det bliver tydeligt, at der er nogle normative forventninger til hende, som hun afviger fra, og som gør, at hun er i risiko for at blive stigmatiseret. Hun fortsætter således sit arbejde som kassedame, og skjuler sine angstanfald, da hun ikke vil vise, at hun ikke kan udføre sit arbejde på optimal vis. Frygten for at miskreditten vil koste hende jobbet gør, at hun bevidst eller ubevidst benytter sig af informationskontrol overfor sin arbejdsgiver. Det ender dog med, at hun bliver fyret fra sit arbejde som kassedame, da hun en dag falder om på arbejdet:

”Da jeg kom på Strandboulevarden [butik], og jeg faldt om på arbejdet. Så tog han mig [chefen] og så sagde han: ”nu fyrer jeg dig, og du får et telefonnummer til en psykolog, nu her. Og du vil få det godt, fordi jeg fyrer dig”.

Og så fyrede han mig, og så gik jeg op til psykologen, og så fandt vi ud af, hvor syg jeg egentlig var, og det var røverierne. Så begyndte det sådan ligeså stille at falde på plads, men ikke helt. Men det tog så (...) 8 år for at komme over det” (Beate s. 10).

Hun fortæller i forlængelse heraf, at hun har benyttet sig af informationskontrol, da hun netop ikke ville have, at hendes chef skulle finde ud af, at hun har en afvigende adfærd i form af angstanfald:

”Men jeg havde i et år angstanfald hver dag. Men jeg havde lært, hvordan jeg kunne trække vejret stille og rolig, så folk ikke kunne lægge mærke til det.”

”Interviewer: Men hvorfor skjulte du det?”

”(...) Men også fordi, det var mit arbejde, jo. (...) Nu havde jeg jo lige fået arbejde igen, så jeg skal ikke begynde at blive (...) Jeg skal ikke blive syg.” (Beate s. 20)

Beates chef fortæller ikke direkte, at han har miskrediteret hende, og at denne miskredit således resulterer i hendes afskedigelse. Det ligger dog i denne udtalelse, at han har bemærket, at Beate ikke

har det godt, og han griber derfor ind. I bund og grund kan Beate ikke udføre sit arbejde optimalt, og chefens handling kan derfor gradbøjes i flere retninger. Han kan have miskrediteret Beate, idet han ser disse angstanfald som en form for stigma. På den anden side, kan det også være et tegn på omsorg, idet han endda giver hende et nummer til en psykolog, så hun kan få det bedre. Det kan være et udtryk for, at hun er blevet anerkendt for den krænkelse, hun har oplevet i den private sfære.

Runa oplever også at have en normativ forventning til sig selv, som hun føler, at hun afviger fra. Denne afvigende adfærd ønsker hun ikke at andre skal kende til:

”Jeg prøver at skjule det [nedturene], så meget jeg kan, og jeg prøver at gøre det, når mine børn er hjemme. Jeg kan virkelig lægge nogle facader, og holde rigtig meget på mig selv” (Runa s. 8).

Citatet illustrerer hvordan Runa, ligesom Beate, benytter sig af informationskontrol overfor sine børn, da hun mener at hun skal være stærk og ikke lade dem se, at hun er skrøbelig. Heri ligger der også en skamfølelse, da man kan fornemme på Runa, at det ikke er ”normal” adfærd at være skrøbelig. Samme tendens ses hos Beate, der vil skjule sin adfærd overfor sin søn (Beate s. 9).

Alberthe erfarer også skamfølelse og frygt for miskreditering, da hun starter i skole, efter at have været sygemeldt et par dage:

”(...) Altså jeg følte at mange gik og tænkte, at hun er bare en 'slut', og hun er bare ulækker, hvor at det var sådan, at det var lige det, jeg ikke ville have. Hvor jeg var bange for, at folk nu bare tænkte det” (Alberthe s. 7).

Her taler Alberthe om de andre elever på skolen, og om den måde hendes selvopfattelse er blevet påvirket af, at hun har været udsat for hævnporno, hvilket er noget Sidsel også oplever. Hendes selvstigma kommer til udtryk da hun afviger fra egen normative tilsyneladende identitet, og sygemelder sig fra sine to jobs:

”Jeg var bange for, at folk ville sige: ”Ej men du døde jo ikke”. Bange for, hvad tænker folk. Hvad tænker mine kollegaer. Synes de, at det er pjat, at jeg sygemelder mig? Synes de, det er mærkeligt, jeg ikke kan gå ud nogle steder, at jeg ikke kan rumme folk. At mine veninder synes det er mærkeligt, at jeg ikke kan rumme dem” (Sidsel s. 7).

Det forekommer her, hvordan stereotype forestillinger bliver særligt fremtrædende i både Sidsel og Alberthes bevidsthed, og hvorledes de er særligt optaget af andres opfattelse af dem. Dette til trods for, at Sidsel aldrig er blevet konfronteret med sådanne opfattelser, eller på anden vis har haft negative eller grænseoverskridende oplevelser. Tværtimod beskriver hun selv, hvordan mødet med sit arbejde og veninder er positivt. Hun forestiller sig altså scenarier, der sandsynligvis aldrig vil finde sted, hvilket hun faktisk også selv er bevidst om (Ibid.). Ovenstående kan være et tegn på, at Sidsel og Alberthe har overtaget normer fra det omgivende samfund, som dermed har udstyret dem med en skarp opmærksomhed på, hvad andre ser som en svaghed, med det resultat at de indrømmer, at de ikke kan leve op til det der kræves af dem (Goffman [1963] 2010, 48). Hermed opstår der en skamfølelse af, at de egenskaber som de besidder, er vanærende. Som de to ovenstående citater illustrerer, ser man også hvordan mødet med ”de normale” forstærker skamfølelsen hos Sidsel og Alberthe.

Alberthe har dog en oplevelse af, at blive miskrediteret, da hun til en fest bliver kaldt for *”Lasses [gerningspersonens] dame”* af en masse personer hun ikke kender (Alberthe s. 11). Der bliver efterfølgende taget billeder af hende, og hun beskriver, at hun føler sig meget udstillet:

”(...) Alle mulige mennesker - jeg har aldrig mødt dem før - de vidste hvad jeg hed (...) Som om alle ligesom, hvad hedder det, Lærke Bodilsen [dansk pige der har fået taget nøgenbilleder og lagt dem på nettet mod sin vilje], og at sådan, alle kendte lidt mit navn (...) (Alberthe s. 11).

Til samme fest er der en anden dreng, der spørger om det er hende, der hedder Alberthe med h, hvortil hun svarer: *”(...) Hvad? Nej? Jeg ved da ikke hvad du taler om? [griner lidt]”* (Ibid.). Citatet demonstrerer, hvordan hun, ligesom Runa og Beate, benytter sig af informationskontrol. Hun ønsker ikke, at blive miskrediteret og derved skjuler hun sit navn, og lader ham ikke vide, at hun er ”Alberthe med h”. Det miskrediterende skal ikke komme til personens bevidsthed. Sidsel beretter også om, hvordan hun tog op på sit arbejde i Nordsjællands Politi, fordi hun ville sikre sig, at folk ikke lagde mere i det røveri hun var udsat for. Med andre ord, ville hun ikke miskrediteres, for det der var sket, og her var det hende magtpåliggende at styre, hvad der blev sagt (Sidsel s. 5). Dette citat illustrerer også rigtig godt, at Sidsel bruger informationskontrol til at sikre sig, at hun ikke bliver miskrediteret.

Som beskrevet er skamfølelse noget, der fylder i selvstigmatiseringsprocessen for flere af informanterne. Beate bliver opmærksom på, hvordan kränkelsen har ændret hendes selvopfattelse,

og hun er tydeligvis ikke kun optaget af andres opfattelse af hende, men ligeså optaget af sin egen selvforståelse. Hun føler her en skam over, ikke længere at være den stærke i familien:

"Ja hver gang der er sket noget, så har det været mig. Da min mor døde, var det mig der sørgede for alt. Og lige bakke mine brødre op hele tiden. Så jeg er den stærke i familien, og pludselig fik jeg et ordentligt dyk" (Beate s. 22).

"Men min mand han drak jo som et hul i jorden, så derfor skulle jeg også passe på ham"

Interviewer: "Og det kunne du jo pludselig ikke?"

"Nej, det kunne jeg jo ikke (...) Jeg skulle passe på ham også! Så det var jo også derfor, det hele det væltede." (Beate s. 24).

Før hændelsen var hendes identitet "den stærke", og efterfølgende beskriver hun sig selv som *"et træ, hvor alle lagene er blevet pillet af, og der står nu kun en lille pind tilbage"* (Beate s. 11). Der ligger et negativt selvsyn i dette citat. Hun skammer sig over at afvige fra den "normale", fra "den stærke Beate", der var hendes faktiske identitet, før kränkelsen fandt sted. Hun beretter i forlængelse heraf, at hun blev skilt, grundet det faktum at hun ikke var stærk længere. Her vil Honneth pege på, at det anerkendelsesforhold, der optræder i den private sfære, vedligeholder den fundamentale selvtillid, der er nødvendig for at kunne operere i livsverdenen (Honneth 2003, 14-15). Beate har muligvis ikke følt sig anerkendt, eller kunne anerkende sig selv, da hun har set sin egen adfærd som afvigende, og på den måde udøvet selvstigma, ved at referere til sig som "en lille pind", der ikke længere kan passe på sin mand.

Kränkelsen i den private sfære får også psykologiske konsekvenser for Alberthes selvopfattelse, da hun læser kommentarerne til de lakkede billeder af hende på Facebook (Honneth 2003, 86-87). De negative kommentarer (at hun er kran, ulækker og klam, som er skrevet af Lasses [gerningspersonens] venner) gør, at hun føler sig slået med en mursten i tænderne (Alberthe s. 6-7). Hun siger hertil at *"jeg ser sgu lækker ud, og nu går det fint"* (Alberthe s. 7), men efter kommentarerne bliver hun ked af det, og giver dem ret i deres kommentarer (Ibid.). Her ses et eksempel på det selvhad og den mindreværdsfølelse, der i praksis kan opstå ved at blive stigmatiseret, men som også kan opstå, når der ikke er andre til stede, end én selv og et spejl (Goffman [1963] 2010, 49):

"Jeg kunne ikke kigge på min krop. Det kunne jeg ikke."

Interviewer: "Det ændrede sig for dig?"

”Ja, jeg kunne ikke kigge på mig selv i hvert fald. Og jeg havde svært ved at have nedringet tøj på. Eller sådan korte ærmer. Jeg kunne ikke have sex med en fyr. Før efter tre måneder eller sådan.”

Interviewer: ”Så du følte ikke, at du var dig selv længere?”

”Nej. Jeg kunne slet ikke kende mig selv længere på det tidspunkt.” (Sif, s. 7-8).

For Sif er der mere tale om en indre kamp, og et selvhad til sin krop. Sif ser sig selv som ekstrovert, og med selvtilliden til gå i det tøj hun har lyst til, men efter voldtægten, og dermed krænkelsen i den private sfære, oplever hun en skamfølelse over sin krop. Sigmaet er ikke opstået på grund af en diskrepans mellem sin og omverdenens identitetsopfattelse af hende, men mellem sig selv og sit spejl, som et selvstigma (Sif s. 4).

For Sidsel viser selvstigmaet sig som en frygt i hverdagssituationer samt fravær af energi til at give sine nære omsorg, hvilket hun sætter lighedstegn ved at være et offer:

”Jeg følte mig jo ikke som mig selv mere. Jeg følte mig jo som offer på den måde, at når jeg gik udenfor en dør, så følte jeg, at jeg kunne være gået forbi ham [gerningsperson] en milliard gange. Jeg følte, at når man gik ned og handlede, så følte jeg mig også som et offer, fordi puha, nu var jeg lige pludselig ikke på hjemmebane, hvor folk kunne passe på mig, og nu kunne der ske mig noget grimt, men hvorfor skulle der gøre det? (...) Jeg har jo prøvet selv at få hverdagen til at hænge sammen, fordi der har været noget stædighed i mig, der har sagt, at du er nødt til at komme tilbage, men kroppen har lagt sig ned, og det er jeg blevet nødt til at lytte efter, så på den måde har jeg jo følt mig som et offer. Min krop ville bare ikke det her. (...) Men ellers har jeg prøvet [at gøre] det med min familie, jeg plejede, også med mine veninder, men har også været tilbøjelig til at sige, at nu var det for meget, eller det kan jeg ikke, og der har været helt forståelse fra alle sider, at det kunne jeg bare ikke. (...) Jeg var ikke glad i 14 dage efter. Jeg spiste ikke. Jeg sov ikke. Jeg kunne ikke overskue nogen eller noget. Jeg kunne ikke overskue følelser fra andre. Jeg måtte sige til mine forældre, at de blev nødt til at snakke sammen, og ikke sige det til mig, at de var enormt kede af det, for jeg kunne ikke rumme det, samtidig med at jeg skulle rumme mig selv. (...) Så jo jeg var anderledes. Jeg kunne ingenting. jeg kunne ikke gå på arbejde.” (Sidsel s. 5-6)

Her skildrer Sidsel frygt, og en hverdag der ikke ligner den hverdag hun havde før. Der ligger implicit en skamfølelse og en internalisering af at være et offer i denne udtalelse. Hendes selvværd er tyndet af hendes selvstigma som offer.

Da jeg spørger Torkild, om han har følt sig som et offer svarer han:

”Ja, men det gjorde jeg jo sådan lidt. Det gjorde jeg rigtig meget under, mens konflikten stod på. Der var jeg rigtig rigtig rigtig vred, og jeg var jo så vred på min måde, som vi har snakket så meget om. (...) Men var rigtig vred, fordi jeg synes, det var fuldstændig uberettiget, at jeg sad i den situation, så det gjorde jeg i høj grad!” (Torkild s. 5).

Torkild adresserer hermed den uretfærdighedsfølelse ved at være offer. Han fortæller yderligere hvordan hele krænkelser har været *opslidende* (Torkild s. 3). Han har ikke samme følelse af skam, som nogle af de andre informanter, men mener, at der er overensstemmelse mellem hans faktiske og tilsyneladende identitet.

Laus har heller ikke været så påvirket af det i sin hverdag, men fortæller dog alligevel, at han ikke har haft det godt: *”Det er sgu det psykiske, ik’. At man hele tiden har den siddende oppe i hovedet: hvad sker der?”* (Laus s. 6).

Opsummerende tegner ovenstående citater et billede af, at de forurettede, frygter at blive stigmatiseret. Flere af informanterne forsøger at undgå en miskreditering ved at anvende informationskontrol. Størstedelen af informanterne internaliserer dog selv deres adfærd som værende afvigende, og derfor et potentielt stigma. Her bliver stereotype forestillinger særligt fremtrædende i deres bevidsthed, da de bliver særligt optaget af andres opfattelse af dem. Dette kan man betegne som selvstigmatisering, da det ikke sker i mødet med omverdenen, men som en forestilling om mødet med omverdenen. Det bliver endvidere tydeligt, hvordan denne internalisering af stereotyper også kan være forbundet med, at de forurettede selv har, eller har haft en negativ holdning til offerbegrebet:

”Et offer... Det er sådan livsvarigt. Det er sådan noget, man kan dvæle i, synes jeg. (...) Men jeg er ikke et offer, som har brug for at sidde tilbagelænet i en sofa, og håbe det hele vælter ned til mig” (Runa s. 11).

9.1.3 Delkonklusion

Ovenstående analyse tydeliggør, hvordan en forbrydelse kan have en væsentlig psykosocial betydning for de forurettedes offerfølelse. Stigmaet *’offer’* bliver et mærkat, eller en slags social status, som informanterne tilskriver sig selv (selvstigma). Det bliver blandt andet udtrykt gennem frygt og angst samt handlingslammelse i deres liv. Beate, Runa, Sidsel og Alberthe frygter en miskreditering, som resulterer i, at de benytter sig af informationskontrol, for at sikre sig at det ikke

sker. Frygten for miskreditten bliver så stor, at det resulterer i en selvstigmatisering, da den afvigende adfærd, som i deres øjne er negativ, i høj grad projiceres over på omverdenen. De forurettede har således en bestemt forestilling om mødet med omverdenen, der ikke nødvendigvis indfries, hvorved de i mindre grad faktisk oplever reelt at blive stigmatiseret. Det fremkommer alt i alt, hvordan de stigmatiserede er mere opmærksomme på en række sociale rutinemæssige situationer, end andre mennesker, da de føler sig nødsaget til at skjule stigmaet for at undgå de normales miskrediterende reaktion (Goffman [1963] 2010, 129).

Analysen afspejler endvidere hvordan mennesker kan krænkes på en moralsk måde, fordi de skylder deres identitet, opbygningen af et praktisk selvforhold, som fra første øjeblik er henvist til medhjælp og bekræftelse fra andre menneskers side (Honneth 2003, 90). Med andre ord bliver kränkelsen hos de forurettede til en offerfølelse, som resulterer i selvstigmatisering og frygt, der gør informanterne handlingslammede og giver dem et negativt selvforhold.

9.2 Analysedel II – Konfliktmæglings betydning

Denne analysedel har til formål at undersøge, hvorvidt de forurettede har oplevet en ændring i deres offerfølelse efter deltagelse i konfliktmægling med deres gerningsperson. Det følgende afsnit vil afspejle de temaer, som er fremkommet undervejs i interviewene, og som de forurettede har fundet afgørende for, at de har givet slip på offerfølelsen, som gennemgået i analysedel I. Anerkendelsesteorien fra Axel Honneth vil blive inddraget i det omfang det er relevant, samt Braithwaites forskningsresultat, som blev gennemgået i afsnittet om eksisterende forskning.

9.2.1 Retslig anerkendelse

Honneths begreb om retslig anerkendelse finder anvendelse i denne analysedel, da den beskæftiger sig med individets universelle rettigheder, der anerkender individet som et gyldigt medlem af samfundet. Hvis individet føler sig krænket i denne sfære, vil det true den sociale integritet, og resultere i, at man mister sin selvagtelse (Honneth, Behovet for anerkendelse - en tekstsamling 2003, 18). Ydermere kan det gøre, at individet mister tiltroen til at myndighederne eller institutionerne vil det bedste for pågældende. De kommer til at føle sig fremmedgjort og isoleret.

To af informanterne fortæller, hvordan deres sag har været for en domstol, men i samme ombæring forklarer de, hvordan denne retslige anerkendelse faktisk overtrumfes af, at de er blevet krænket i den private sfære. Torkild fortæller, at han konstant frygtede for, hvad der ville ske mellem sig selv og sin bror (gerningspersonen), og at det nok ville ende fatalt for en af dem (Torkild s. 4). Denne frygt og krænkelser forsvinder ikke, da hans gerningsperson fængsles:

”Nej, for det var jo uforløst. (...) Vi havde jo slet ikke fået løst nogle af de ting, der var grundene til konflikten, det var jo sådan set bare et symptom, på det der skete der” (Torkild s. 4).

”(...) så lå der så et lille frø og en lille tanke derinde, der sagde: hold kæft mand. Du har smidt din bror i fængsel. Den lå også derinde” (Torkild s. 13).

Hertil siger Torkild også, at alle anmeldelserne af gerningspersonen er et symptom på den krænkelser han følte:

”Jeg lavede jo et hav af anmeldelser på det ene og det andet, og jeg vil sige at hver eneste anmeldelse, sådan i forløbet, er et eksempel på en krænkelser. Altså når man føler sig krænket, så anmelder man, og det var jo det, jeg valgte at gøre. Og der var jo mange krænkelser undervejs” (Torkild s. 7).

Fængslingen af gerningspersonen ser Torkild ikke som en anerkendelse, men resulterer derimod i, at han mister sin selvagtelse. Følelsen af krænkelse forsvinder altså ikke ved, at han bliver anerkendt i den retslige sfære, men erstattes derimod af en skyldfølelse, da han har en oplevelse af at krænke sin bror ved at anmelde ham. Hele forløbet er altopslidende, og han tænker på det 24 timer i døgnet (Torkild s. 3). Torkild slipper altså ikke følelsen af krænkelse og dermed sin offerfølelse, ved at blive anerkendt i den retslige sfære. Samme følelse opleves hos Laus der, ligeledes Torkild, har været udsat for hærværk og dødstrusler:

”[Fra] dommen bliver afsagt (...), der må jeg indrømme, der havde vi det ikke særlig godt, min kone og mig. Der var vi sgu meget utrygge. Fordi hvad sker der nu, ik’? Nu har han fået sin dom, ik’. Han fik 14 måneder, ik’. Men så skal han afsone 2/3, dvs. han kommer ud en gang i midten af 2017, ik’, og hvad så? Hvad så? Kommer han så igen, fordi nu tænker han: ”Nu har de forårsaget, at jeg er blevet dømt. Frihedsberøvet. Så nu skal jeg den unten fløjtende tilbage og give dem nogen på gummerne, ikke. Altså” (Laus s. 6).

Det er endnu et tydeligt eksempel på, at fængsling ikke løser de psykosociale effekter, en krænkelse kan have i den private sfære. Laus føler sig utryg, specielt med tanke på tiden efter gerningspersonens udståede straf.

Runa er meget optaget af, at folk tror på hende, og føler, at anerkendelsen i retten er en vigtig parameter for hende:

”Hvor mange år han fik, det var jeg faktisk sådan lidt ligeglad med, for det var vigtigere at folk troede på det jeg sagde til dem. Så, om han har fået 7 eller 8, eller 10 eller 3 år, det er jeg egentlig ligeglad med. Bare han ikke går ud og gør det igen, så er jeg ligeglad” (Runa s. 5).

Hun føler sig anerkendt i den retslige sfære, idet domsmændene tror på hendes forklaring (Runa Ibid.). Hun beskriver dog hvordan den grundlæggende tillid er ødelagt, både til systemet og til andre mennesker efter krænkelsen (Runa s. 14). Axel Honneth vil forklare dette med, at krænkelsen i den private sfære, vil forvolde skade på den fysiske integritet og den grundlæggende selvtilid (Honneth 2003, 18), hvilket Runa i høj grad oplever, idet hun siger: *”I dag er jeg ingenting”* (Runa s. 14). På trods af en anerkendelse i den retslige sfære, føler hun dog stadig, at krænkelsen

overskygger denne anerkendelse. Samme skade på den grundlæggende selvtillid og fysiske integritet, finder jeg hos Beate og Alberthe (Beate s. 6-7 & Alberthe s. 6-7).

Sif italesætter modsat de andre, hvordan hun føler en form for krænkelse i den retslige sfære, idet hendes sag ikke kommer i retten:

”Den var så ikke stærk nok til at komme i retten, selvom vi prøvede. Men det var den ikke.”

”Interviewer: Var det frustrerende for dig?”

”Ja, det var det. For der er mange ting, som man ikke kan få erstattet. De timer, de minutter, de sekunder man har brugt, som man ikke kan få erstattet. Også bare hvad man har været igennem (...) Efter at have været her skulle jeg jo til psykolog. For at få snakket ud om det, og få hjælp til at komme videre. Så jeg brugte; hvor lang tid var jeg til psykolog? Halvanden måned” (Sif s. 11).

Modsat Runa, Laus, og Torkild får Sif ikke anerkendelse i den retslige sfære, idet bevisbyrden i hendes sag ikke var tilstrækkelig til at blive prøvet for en domstol. Der kan her argumenteres for, at Sif ikke får de samme rettigheder som andre medlemmer af samfundet, og opnår derved ikke selvrespekt som et ligevægtigt medlem af samfundet, hvilket kommer til udtryk i hendes skamfølelse og frygt, som nævnt i analysedel I. Ifølge Honneth kan individet ikke opnå selvrespekt uden at samfundet anerkender det som et selvstændigt retssubjekt (Honneth 2003, 16). Sif fortæller her, hvor frustrerende det er, at hun ikke kan få sin sag prøvet i retten, og hun føler derfor i første omgang, at hun må tage til takke med konfliktmægling (Sif s. 13). Først oplever hun en krænkelse i den private sfære, da hun bliver voldtaget, hvorefter hun bliver fornægtet anerkendelse i den retslige sfære, da hun frakendes de individuelle rettigheder, der tilkommer hende som borger. Sif forklarer dog samtidig, at hun ikke ved, om anerkendelsen i den retslige sfære, havde hjulpet hende med at give slip på sin offerfølelse (Sif s.16).

Modsat Sif, var Sidsels sag for en domstol, hvilket kan ses som en anerkendelse af hende i den retslige sfære:

”Jeg havde ikke gjort mig så mange tanker, altså. Jeg håbede bare han fik noget strengt [dom], men nu ved jeg jo godt, vi lever i Danmark, hvor strafframmen ikke er særlig høj.

Men jeg følte at røveriforholdet var voldsomt (...) Men at overvære retssagen var bare forfærdeligt. At høre forsvarer sige, at det ikke var særlig slemt. Vi kom jo ikke til skade. Det var forfærdeligt. Jeg var vred (...)” (Sidsel s. 17-18).

Her bliver det tydeligt, at Sidsel ikke opfatter det som anerkendende, at sidde i en retssal da hun føler, at hændelsesforholdet bliver minimaliseret. Når forsvareren prøver at reducere den krænkelse, som Sidsel har været udsat for, bliver hun ikke anerkendt, og føler sig ikke hørt eller støttet. Hun oplever således en ny form for krænkelse, undervejs i retten. Der ses dog en ændring i hendes måde at tale om vigtigheden af straffen på:

”Jeg tror ikke at dommen har betydning for, hvordan forurettet får det bagefter (...) Jeg havde jo en masse spørgsmål, som jeg fik besvaret [i konfliktmægling]” (Sidsel s. 18).

Sidsel fortæller altså først, at hun håber han får en streng dom, men føler sig slet ikke anerkendt i retten, selvom gerningspersonen får en straf, hun egentlig er tilfreds med (Sidsel s. 18). Ved at overvære en retssag uden mulighed for at deltage aktivt, opleves ikke som en forløsning. Honneth vil forklare dette ud fra det faktum, at den følelsesmæssige spændingstilstand, man som følge af en krænkelse kan tvinges ind i, kun opløses når man genvinder muligheden for aktiv handlen (Honneth 2006, 183). Sidsel forklarer på sin egen måde, at der ligger en aktiv handlen for hende i, at kunne tale med og stille spørgsmål til sin gerningsperson.

Opsummerende ses der, hos størstedelen af informanterne, at følelsen af krænkelse i den private sfære, antager en mere dominerende rolle end behovet for at få anerkendelse i den retslige sfære. De finder det mindre betydningsfuldt at blive anerkendt i den retslige sfære, da det ikke gør dem i stand til at give slip på krænkelsen og følelsen af at være et offer.

Sif italsætter som den eneste, at hun har manglet at blive anerkendt i den retslige sfære, men kan ikke med sikkerhed sige, at det havde gjort hende bedre i stand til at give slip på offerfølelsen. Måden hvorpå en retssag forløber, er der en helt specifik procedure for, sikret af Grundloven. Jeg mener at denne fremgangsmåde ikke tager hensyn til de involverede parter, hvilket resulterer i, at vores velfærdsstats normative ideal om lighed og tryghed ikke efterlevs. Der kan argumenteres for, at de forurettede er ligeså dårligt stillede, efter at være anerkendt i den retslige sfære, som før, idet der ikke tages højde for anerkendelse af individet undervejs i proceduren, ligesom den aktive handlekraft fratages den enkelte.

Med indførelsen af konfliktråd som frivilligt tilbud til den forurettede og gerningspersonen, kan der argumenteres for, at der tilføres en anerkendende faktor til den strafferetlige proces. Den handlekraft som de forurettede efterspørger i den retslige sfære, tilbyder konfliktmæglingen ved

aktiv deltagelse, og bibringer dermed en styrke til den retslige anerkendelse. Det giver en tiltro til, at myndighederne vil det bedste for dem.

9.2.2 Den solidariske anerkendelse

Anerkendelse i den solidariske sfære sker i samfundet, gennem interaktion med andre borgere. Det er her fælles normer og værdier deles, og skaber en grundlæggende selvværdsættelse hos individet (Honneth 2003, 16-17). Det sker i mødet med omgivelserne, og der kan argumenteres for, at konfliktmægling mellem forurettede og gerningsperson udspiller sig indenfor den *solidariske sfære*. Konfliktrådsmægleren forvalter og repræsenterer en anerkendelse af, at der er sket et krænkende forhold, som skal adresseres i mødet med gerningsperson og forurettede. Samtidig er mægleren repræsentant for en slags samfundsinstitution, der hviler på socialpolitiske værdier og målsætninger. Hele konfliktmæglingen betragter jeg som en social interaktion mellem to samfundsborgere, idet gerningsperson og forurettede repræsenterer deres egne subjektive fremstillinger af krænkelsen.

Laus beskriver, at det mest betydningsfulde for ham undervejs i konfliktmæglingen var, at gerningspersonen var tyntet, af det han havde gjort. Han kunne mærke, at han angrede:

”Han sad ligesom du sidder. Vi sidder nu. Og han (...) var sgu brødbetyntet, det var han godt nok. Og han sad ikke sådan, du ved [kigger rundt i lokalet og undgår mit blik], du ved, det gør folk nogen gange, ik’. Sidder og kigger os lige ind i hovedet både Marianne [kone] og mig, ik’” (Laus s. 7).

Jeg spørger herefter Laus, om han følte, at gerningspersonen tog ansvar, og det bekræfter han. Herefter fortæller han også, at han ikke frygtede ham længere – der opstår en følelse af ligeværd:

”(...) Jeg var (...) sgu ikke bange for. Bange, jo, det var jeg et eller andet sted. Da han stod med den økse derude. Det er klart. Hvem fanden ville ikke blive det. Men, da jeg sad overfor ham, som jeg sidder overfor dig nu, der. Der var jeg ikke. (Laus s. 12).

Mødet mellem Laus og gerningspersonen skaber en følelse af lighed i normer og værdier. Han fortæller at gerningspersonen er familiefar, som sig selv, og det skaber en form for forståelse mellem dem. Der sker en form for gensidig anerkendelse af hinanden, som er med til, at han kan give slip på den frygt som har begrænset hans ageren i samfundet. Beate har heller ikke følt sig som ligeværdig med sin gerningsperson. Hun beskriver ham faktisk som et monster:

”Det var meget vigtigt [at få sat ansigt på gerningspersonen], fordi det er jo sådan. Der har været rigtig meget i fjernsynet, hvor folk, de har set røveren med maskeringen på. Og altså for mig var han jo kæmpe stor (...) Meget, meget farlig. Og meget monsteragtig. Og for Mark, min søn, var han jo også et monster. Men hvis du ser ham, så er det jo bare en ganske almindelig knægt på 20 år. Så jeg ville have ansigt på ham, for man hører jo tit, de der, der siger, at ”vi så ham lige et par sekunder, og han så slet ikke så farlig ud”. Det hører man jo tit ofrene sige” (Beate s. 18).

For Beate er dét, at se sin gerningsperson i en anden situation med til at skabe en samhørighed og en følelse af ligeværd. Han var nu ikke længere noget hun frygtede, og hun mærker hurtigt, hvordan mødet har en yderligere positiv effekt på hendes liv og selvværdsættelse (Honneth 2006, 183):

”Ja, bare det at se ham, og at han var meget ked af det, og han var virkelig ked af det, han havde gjort. Og så var jeg også tryk. (...)” (Beate s. 23).

”(...) Men jeg var SÅ glad for at møde ham, og jeg havde det bare sådan [ånder lettet ud], og jeg havde det sådan, at da jeg kom ud, så kunne jeg se træerne. Der var jo blade på træerne (...), og solen skinnede jo, og der var blomster [griner]” (Beate s. 16).

Beate udtrykker glæde ved at møde ham, og med citatet kan man mærke, hvordan anerkendelsen i denne sfære har ført til en glæde ved livet og en højere grad af selvværdsfølelse. Man kan nærmest høre en form for sympati i hendes stemme og måden at udtrykke sig på. Runa fortæller også om følelsen af ligeværd, og om at give slip på ideen om dette monster:

”(...) Man kunne se et menneske bag det monster der, ik'. Jeg har jo hele tiden set ham som et monster, ik'. Men når man så kommer ind og ser, at der sidder en familiefar, altså det betød rigtig rigtig meget for mig, også for min videre færd (...) at jeg ikke behøvede at kigge mig over skulderen” (Runa s. 17).

Ovenstående citater vidner om, at konfliktmæglingen kan være en positiv social interaktion mellem to samfundsborgere. De oplever en anerkendelse fra den person, der har udsat dem for en krænkelse, og får aflivet myten om, at det er et farligt monster, som de skal frygte, og som fastholder dem i en offerrolle. Alberthe fremhæver også, hvordan gerningspersonen fortæller, at han ikke gjorde det for at søre hende, men derimod for at få status blandt sine drengevenner (Alberthe s. 8-9) og uddyber:

”Det var lidt fedt at se, at han faktisk, altså godt kunne se, og sætte sig ind i hvad det var, jeg havde oplevet, fordi at nu havde han det jo heller ikke helt så fedt” (Alberthe s. 10)

Alberthes oplevelse med sin gerningsperson er ifølge Honneth et udtryk for en solidaritet, som opstår gennem et følelsesmæssigt bånd af identifikation (Honneth 2003, 17). Alberthe lægger vægt på et fælles værdisæt, hun nu deler med sin gerningsperson, da han anerkender den krænkelse han har udsat hende for. Denne anerkendelse og følelse af samhørighed genfindes dog ikke hos alle de øvrige informanter:

”Jeg var ikke i tvivl om at han var ked af det, men jeg er i tvivl om han havde været ked af det, hvis det havde været en anden. Jeg tror kun manden har været ked af det, og haft det skidt fordi det var mig. Fordi han havde relation til mig. Det at vi har arbejdet sammen. Han kender min familie. Derfor tror jeg, at han har det skidt, og derfor fortjener han også at have det skidt” (Sidsel s. 14).

Sidsel siger på sin vis, at hun kunne mærke at han angrede, men finder det ikke nævneværdigt anerkendende. Hun har i stedet en masse forbehold overfor ham, og det bliver her tydeligt at hendes følelse af krænkelse er stor. Hun beskriver sin gerningsperson som sølle, og det er tydeligt, at hun ikke føler en samhørighed og solidaritet med ham. Han fortæller, at han er familiefar, og det har Sidsel svært ved at identificere sig med og genkende.

For Sif derimod er der diskrepans mellem hendes oplevelse af anerkendelse i den solidariske sfære og hendes bisidders oplevelse af det:

Interviewer: ”Følte du så at han anerkendte dine følelser undervejs i konfliktrådet? Følte du dig hørt?”

”Nej. Det ved jeg ikke”

Bisidder: ”[nikker helt vildt og smiler] Jo! Det gjorde hun altså.”

Interviewer: ”Det kunne du (bisidder) mærke, eller?”

Bisidder: ”Ja det kunne jeg!”

Interviewer: ”Sagde han noget, eller var der et vendepunkt for dig?”

”Der var ikke rigtig noget vendepunkt” (Sif, s. 9).

Sif har bevidst eller ubevidst svært ved at genkalde følelsen af anerkendelse under konfliktmæglingen. Dette til trods for at hendes veninde (bisidder) vurderer, at Sif gav udtryk for en

følelse af anerkendelse af sin gerningsperson på tidspunktet for konfliktmægling. Hvorvidt det er et tegn på, at følelser er processuelle, eller fordi det kun er 5 måneder siden hun deltog i konfliktmægling, og endnu ikke har bearbejdet disse følelser, er svært at konkludere på. På trods af dette misforhold mellem de to pigers udsagn, føler Sif, at hun er kommet sig over kränkelsen efter at have deltaget i konfliktmægling (Sif s. 17-18).

Hvorvidt konfliktmægling har haft en forskel for de forurettede, og hvori den består, beskriver Alberthe meget entydigt som værende i den solidariske sfære, gennem anerkendelse:

"Altså jeg tror det [konfliktmægling] har gjort hele forskellen. Fordi hvis jeg bare havde mødt Lasse [gerningspersonen], uden at have været til det der konfliktmægling, så kunne jeg godt (...) [have] fået angstanfald, og [være] gået ind i en lille boble og tænkt, "nu skal jeg dø", altså fordi jeg ikke vidste hvordan han havde det, og bare var gået hen til mig med hans venner, og sådan [sagt] "hey". (...). Så jeg tror det har gjort (...) stor forskel. Vi var lige, når vi sad på hver vores side af bordet." (Alberthe s. 16).

Alberthe beskriver, i citatet, en følelse af ligeværd mellem sig selv og gerningspersonen, som Honneth vil karakterisere som Alberthes genkendelse af sig selv i sin gerningsperson (Honneth 2003, 17). Det er med til at skabe denne samhørighed og selvværdsættelse. For Laus har identifikation med sin gerningsperson også været afgørende for at give slip på sin offerfølelse:

"Ja, frygten er væk. Altså efter jeg har talt med ham, så er jeg ikke bange for ham mere. Overhovedet ikke. Det er jeg ikke, for han sagde til mig, at det ikke kommer til at ske igen, og det må jo jeg jo så læne mig op af. (...) At han er nået så langt, at han tænker, at nu skal der ske, altså, han er trods alt kun 27, så han har et langt liv foran sig, ikke. (Laus s. 16).

Beskrivelsen af gerningspersonen fremstår meget forstående og empatisk, hvilket jeg tolker som værende et tegn på samhørighed og solidaritet, der som sagt har hjulpet Laus videre.

Opsummerende repræsenterer konfliktmægling en anerkendelse i den solidariske sfære. Forurettede og gerningsperson opnår en form for relation til hinanden, som skaber et fællesskab og samhørighed mellem dem. Som Honneth skriver, skal solidariteten både være fornuftsbaseret og emotionel, for at fungere som regulerende i mellemmenneskelige relationer og som et bånd af identifikation og samhørighed (Honneth 2003, 17). Samhørighed for informanterne består i, at de er blevet hørt af

deres gerningsperson, og at vedkommende har taget ansvar for sine handlinger. Efter forurettede er blevet krænket, oplever adskillige af dem, at de er nødsaget til at sygemelde sig fra arbejdet, eller på andre måder sige nej til at deltage i sociale aktiviteter, hvorved deres bidrag til samfundet ophører i en periode. Gennem konfliktmægling finder jeg, at forurettede genvinder en samfundsmæssig solidaritet, og føler sig ligeværdige med gerningspersonen. Der sker en genskabelse af deres selvværd, som hjælper dem til at give slip på deres offerfølelse.

9.2.3 Udskamning

Som Braithwaites forskningsresultater viser, har udskamning en positiv effekt på gerningspersonen og en undskyldning fra gerningspersonen har omvendt en positiv effekt på forurettedes selvbefrielse og hævnønske. I nærværende analyse finder begrebet om udskamning dog anvendelse for de forurettedes offerfølelse, da det giver dem en styrke og en fornemmelse af anerkendelse i den solidariske sfære. Offerfølelsen opløses ved at forurettede får mulighed for aktiv handling, hvilket de gør, ved mundtligt at tage afstand fra den krænkelse de har været udsat for.

Alberthe udtrykker vigtigheden af at få fortalt gerningspersonen, at hans handlinger ikke stemmer overens med de værdier, som hun forbinder med et solidarisk fællesskab:

”Altså det der var vigtigst for mig, det tror jeg var, at han skulle kraftedeme, nu siger jeg noget der ikke er så pænt, men han skulle kraftedeme ikke tro, at han bare kunne opføre sig sådan, fordi det er ikke cool overfor mig, og det er ikke cool overfor den der pige, han åbenbart var sammen med dagen efter, hvor der også var billeder af hende. Det vil ikke være cool overfor nogen piger i fremtiden. Jeg ville ikke have, at han skulle tro, at han bare kunne trampe på mig, og så havde han vundet. Så jeg ville egentlig bare have, han skulle se, at jeg egentlig var en virkelig person (...) Det han havde gjort, det var bare ikke okay!” (Alberthe s. 9).

Alberthe er altså meget optaget af, at få fortalt at gerningspersonens handling ikke er i orden, hvilket er et tydeligt eksempel på udskamning. Det er således gerningspersonens handling, der udskammes og *”the vision that an offender holds of himself as a 'tough guy' or that victims have of him as a 'mindless hooligan' are challenged, altered, and recreated”* (Braithwaite og Mugford 1994, 141).

Samme behov for at skælde ud og udskamme gerningspersonens handling formulerer Sidsel:

”Jeg kunne godt se på ham, at han ikke syntes, at det havde været rart, men jeg havde mere behov for at proppe mit læs på ham og sige: ”prøv at hør hvor skidt jeg har haft det pga. noget DU gjorde. Det tog et minut, men jeg har været præget af det, ja på det tidspunkt i 12 dage, og ja, det forsvinder ikke det her altså.” Jeg havde mest brug for at give ham dårlig samvittighed over, hvad han havde gjort, i håb om at det gør han forhåbentlig aldrig nogensinde igen.”

Interviewer: ”Så du ville prikke til hans.”

”Ja dårlige samvittighed for at fortælle om hvor skidt jeg har det, og hvis han tror, han bare kunne gå ind og få nogle penge, og så var det det, så tager han fejl. Der står altså nogle helt almindelige mennesker, som bare passer deres job, som bliver enormt forskrækkede først, og tænker, hvad skal der ske” (Sidsel s. 12).

Her udskammer Sidsel den handling som gerningspersonen har foretaget sig, hvilket indikerer, at den taletid hun får i konfliktmægling, giver hende selvværd. Hun anser sig selv som et medlem af et solidarisk fællesskab, hvilket hun bekræftes i ved at få lov til at udskamme gerningspersonens handlinger i den solidariske sfære (Honneth 2003, 17). Det samme gør sig gældende for Laus, da han kan se gerningspersonen forkaste sin egen handling, hvilket er med til at få Laus til at indse, at han er et menneske, der har handlet forkert, og dermed ikke er et dårligt menneske (Laus s. 13). Beate uddyber også dette:

”[det vigtigste for mig i konfliktmægling] det var jo, at han sagde undskyld, og at han var så ked af det. Jeg så hvor ked af han var, og så blev vi enige om, at han aldrig ville gøre det mere. Og det lovede han mig, for jeg sagde til ham: ”Du må aldrig gøre det mere. Du ødelægger simpelthen folks liv, så jeg synes, du skal tage dig sammen”. Og det hørte han så efter, og han har ikke gjort det. (...) Så han tog en uddannelse inde i fængslet (Beate 17).

Både undskyldningen og udskamningen har været en vigtig parameter for Beate ved sin deltagelse i konfliktmægling. Her udskammer hun ligeledes hans handlinger, men sørger for at respektere ham, ved at fokusere på handlingen (Braithwaite og Mugford 1994, 142). Braithwaite plæderer i denne sammenhæng også for, at udskamningen sker i et kontinuum af respekt for gerningspersonen (Ibid.). Runas ytring om behovet for ”at læsse af” kan sidestilles med en udskamning, og et ønske om at blive hørt af den person som har krænket hende:

”Ja (...) så var det vigtigt at få fortalt, hvor sur jeg var på ham. Og hvor meget han havde fået ødelagt i mit liv. Det var rigtig vigtigt at få fortalt ham. Altså det skulle ligesom væltes af på rette

vedkommende og ikke mine veninder og psykologer. Det var ligesom ham, der skulle æde den. (Runa s. 17)

Opsummerende har udskamning af gerningspersonen en styrkende effekt på de forurettedes selvværdsfølelse. Fem ud af syv informanter beskriver udskamning som et af de vigtigste parametre for deres deltagelse i konfliktråd. ”At få læsset af” og fortalt gerningspersonen om den krænkelse de har følt, har været med til at give dem selvrespekten tilbage. Braitwaite uddyber i den sammenhæng, at det vigtige i udskamningens proces er at *”Non-authoritative actors (victims, offenders, offenders' families) must be empowered with process control. The power of actors normally authorized to issue denunciations on behalf of the public interest (e.g., judges) must be decentred”* (Braithwaite og Mugford 1994, 148), hvilket konfliktmægling er et godt eksempel på. Gennem konfliktmægling får de forurettede handlekraften tilbage ved blandt andet at få bemyndigelse til at fordømme den krænkende handling. Her vil Honneth også beskrive denne bemyndigelse som værende en solidarisk anerkendelse af den forurettede, der, gennem deltagelse og engagement i konfliktmægling, vil føle en samhørighed til samfundet.

9.2.4 ”Det var ikke personligt”

Ifølge Strang og kollegaers undersøgelse om effekten af konfliktråd i Australien og London, har det en betydning for offeret at vide, hvorfor det lige var dem, der skulle udsættes for en forbrydelse. Det har gjort dem i stand til at give slip på følelsen af frygt og vrede, og er et fund jeg også gør mig i denne undersøgelse, hvor størstedelen af de forurettede har stillet spørgsmålet: *”hvorfor mig og kommer du efter mig igen”?*

”(...) Det var jo enormt grænseoverskridende, og det var meget krænkende, fordi du føler, det er meget personligt” (Sidsel, s. 5).

”Jeg følte at jeg havde behov for at vide, at han ikke var efter mig. Det sagde jeg også: ”jeg tror du er efter mig. Jeg er bange for, at du har ledt efter mig”, og han sagde, ”overhovedet ikke”. Han havde været mere bange for at møde mig, fordi han havde så dårlig samvittighed (...)” (Sidsel s. 12).

Citatet afslører en grov krænkelse i Sidsels private sfære, hvortil der kan knyttes flere psykologiske, såvel som sociologiske perspektiver på, hvordan det har påvirket Sidsels livsverden. En anerkendelsesteoretisk tilgang vil pege på beskadigelsen af Sidsels fundamentale selvtillid som en

mulig årsag til at hun føler frygt for, at han kommer efter hende igen. Hun uddyber, at hun rationelt set godt ved, at det var pengene i kassen der var hans mål, men hun fortæller, at hun havde brug for at høre ham sige det (Sidsel s. 10). Hun begrundet hvorfor konfliktmægling har haft en betydning for hendes livsverden:

”Jeg er så taknemmelig for det i dag. Konfliktrådet. Det har helt klart hjulpet mig. Det er virkelig tankevækkende, hvis det ikke var sket, hvordan jeg så havde haft det i dag. Det kan jeg ikke vide, men jeg tror ikke at jeg var kommet så hurtigt tilbage i mit normale liv, fordi han ligesom lover mig, at han ikke leder efter mig. Han vil gå uden om mig, hvis han ser mig” (Sidsel s. 13-14).

Det har en forløsende effekt på Sidsel at vide, at hendes gerningsperson vil gå udenom hende, og at det ikke var møntet på hende. I denne udtalelse om at det ikke var personligt, ligger der en anerkendelse af hende som individ. Hun er ikke et offer, som gerningspersonen er ude efter, men en person der er blevet krænket. Den effekt det har på Sidsel, vil ud fra Honneths synspunkt være, at en krænkelse føles så meget desto stærkere, jo mere arten af det selvforhold, som det i det enkelte tilfælde ødelægger, er elementært (Honneth 2003, 86). Det er elementært at kunne gå udenfor sin dør, uden at skulle frygte, at der er en person, der vil skade dig. Derfor har denne krænkelse været så stærk for Sidsel, at det har været afgørende for hende at vide, at hun nu er i sikkerhed. Samme gør sig gældende for Runa:

”(...) jeg behøvede ikke at kigge mig over skulderen mere. Altså den frygt for at møde ham, den var faktisk væk, ik'. Som jeg brugte så ufattelig meget energi på. (...) Det tror jeg enhver vil gøre. Hvis man mødte ham igen, og jeg ved jo godt, han sad inde, men man så jo simpelthen spøgelse overalt, ik'. Men den, den forsvandt faktisk. Altså det havde jeg faktisk ikke drømt om, var så meget. Så jeg taler jo rigtig godt for konfliktråd (...) Altså jeg ved jo hvor meget, det har gjort for mig.” (Runa s. 19).

Runa har givet slip på den del af offerfølelsen, som frygten har repræsenteret – nemlig frygten for at hendes gerningsperson var efter hende – hvilket hun udleder som den vigtigste forudsætning for at være kommet videre i sit liv:

”Det allervigtigste det er, at have kigget min gerningsmand i øjnene! Og få fjernet en frygt. Få fjernet frygten for at møde ham. (...) Det har været det ypperste altså. Og kunne få en vis form for sikkerhed for, at han ikke ville komme igen og gøre sit arbejde færdigt, hvis man kan sige det sådan,

og at det ikke var personligt. Altså det, det har været de ting, der har været det vigtigste ved det konfliktråd. 100 procent altså!” (Runa s. 22)

Med ovenstående citat kan der trækkes en parallel til det fund som Strang et al. gør sig. Deres forskningsresultat viser nemlig, at spørgsmålet: ”hvorfor mig”, har ligget de forurettede mest på sinde at få et svar på (Strang, et al. 2006, 300). Beate finder ligeledes dette spørgsmål mest betydningsfuldt for sin deltagelse i konfliktmægling, og for at komme videre i sit liv: *”Jeg havde brug for at møde ham og spørge ”hvorfor og var det mig”? ”Er det mig der har gjort noget? Er jeg kommet til at ekspedere dig forkert?” (Beate s. 22).*

Laus og Alberthe italesætter også, hvordan det har haft en forløsende effekt at vide, at det ikke var personligt. At vide at årsagen til kränkelsen ikke var personlig, men at det også kunne være sket for andre mennesker, giver en implicit anerkendelse af, at individets følelse af frygt og selvstigmatisering har været berettiget. Offerfølelsen anerkendes dermed af modparten, hvilket er med til at give handlekraften tilbage til individet og ergo give slip på denne følelse.

Opsummerende kan der argumenteres for, at det har en positiv indvirkning for informanternes offerfølelse, at vide, hvordan gerningen ikke har været personligt rettet mod dem.

Som Strang og kollegaer skriver, sker der en form for emotionel genoprettelse af disse individer. De får magten tilbage over deres eget liv, og finder ud af, at de ikke har mere at frygte.

9.2.5 Delkonklusion

Denne delanalyse giver et indblik i, hvilke aspekter ved deltagelsen i konfliktmægling, de forurettede fremhæver som mest betydningsfulde for deres deltagelse, samt for tiden herefter.

Denne delanalyse viser, at de forurettede er meget optagede af den kränkelse, der er fundet sted i den private sfære, og som resulterer i frygt for omverdenen og en selvstigmatisering. De forurettede der bliver anerkendt i den retslige sfære, finder det ikke betydningsfuldt for deres hverdagsliv og offerfølelse. De selvstigmatiserer stadig sig selv, og har ikke tryk i deres hverdag.

Gennem mødet med deres gerningsperson føler de forurettede sig anerkendt i den solidariske sfære. Konfliktmæglingen skaber et mellemmenneskeligt bånd af samhørighed, som baseres på følelser og emotioner, der giver dem en følelse af selvværd. Ved at få muligheden for at udskamme deres gerningspersons handling, giver de slip på offerfølelsen, og får derved følelsen af at blive et handlekraftigt individ, der anerkendes af samfundet, som værende ligeværdigt og som bidrager

positivt hertil. Det sidste punktum bliver sat for deres offerfølelse, da de ikke længere føler, at de skal frygte den person, som har krænket dem.

10. Konklusion

Dette speciales formål har været at undersøge, hvordan konfliktmægling påvirker den individuelle offerfølelse, hvilket er blevet belyst gennem to analysedele. Problemformuleringen er besvaret ved hjælp af interviews med forurettede der har deltaget i konfliktmægling. Gennem de empiriske fund er der udarbejdet to delanalyser, der repræsenterer dét, der har været fremtrædende i informanternes fortællinger om krænkelsen og konfliktmæglingen. Delanalyserne betegnes henholdsvis: 'offerfølelse' og 'konfliktmæglingens betydning'.

I *analysedel I* – offerfølelse – behandler jeg de forurettedes fortælling om krænkelsen, for på den måde at koble det til offerfølelsen. I forstudiet til projektet, dvs. under observationen, fandt jeg at '*selvstigmatisering*' var et begreb, jeg hyppigt vendte tilbage til, hvorfor jeg anvender Goffmans stigmatiseringsteori, til at belyse de sociale konsekvenser det har haft, at være offer for en kriminel handling. Oplevelse af frygt er et fund, jeg gør mig undervejs i interviewene, hvor de forurettede ser frygt som en afvigelse i egen adfærd og som et socialt problem. Det har hos nogle den følgevirkning, at deres adfærd reguleres i den sociale interaktion. Krænkelsen afføder en beskadigelse af deres personlighed og fundamentale selvtillid, som fører til manglende handlekraft. Flere informanter sygemelder sig fra deres arbejde, undgår sociale sammenkomster og præges af angst for dagligdagsting. Adfærden driver dem til at udøve informationskontrol, da de personligt finder adfærden afvigende fra "det normale". Selvstigmatiseringen kommer således til udtryk hos flere af informanterne, idet de bliver så opslugt af, hvad deres omverden tænker om deres adfærd. Internaliseringen af hvordan deres *faktiske identitet* bør være, fører altså til, at de ser sig selv som afvigere.

I spørgsmålet om hvorvidt de miskrediteres af omverdenen svarer størstedelen af informanterne nej. Stigmatiseringen kommer altså indefra, og ikke gennem social interaktion, men forstærkes derimod i mødet med "de normale". Deres skamfølelse forstærkes også i dette møde, hvilket kan være et tegn på, at de forurettede har overtaget samfundets normer, som har udstyret dem med en hypersensitiv opmærksomhed på, hvad omgivelserne ser som en svaghed, med det resultat, at de ikke kan leve op til denne norm.

Jeg konkluderer dermed, på baggrund af de forurettedes fortælling om de eftervirkninger krænkelsen har haft på dem, at frygt og selvstigmatisering, udgør offerfølelsen. Runas karakterisering af et offer som siddende tilbagelænet, og med en forventning om at alt kommer væltende ind, er illustrativt. Denne negative beskrivelse af at være offer, afspejler at informanterne i

vidt omfang internaliserer en stereotyp holdning til offerbegrebet, som dermed projiceres over på samfundet og gør, at de føler sig nødsaget til at benytte sig af informationskontrol.

Selvstigmatiseringen og frygt, der konstituerer offerfølelsen, kan ses som et resultat af den manglende anerkendelse, som de forurettede oplever indenfor den *solidariske sfære*.

I *analysedel II* argumenterer jeg for, at de forurettedes sociale situation forbedres, som følge af konfliktmæglingen. På trods af offerfølelsens kompleksitet og de forurettedes heterogenitet, finder jeg, gennem informanternes fortælling, at der er flere fælles følelsesmæssige tematikker.

Første fund relaterer sig til temaet om *retslig anerkendelse*, som er et tema, der ikke har en positiv indvirkning på de forurettedes offerfølelse. I denne analyse relaterer retslig anerkendelse sig til de informanter, der har fået deres sag afprøvet ved en domstol, og at selve domfældelsen ses som en anerkendelse i denne sfære. Følelsen af krænkelse forsvinder ikke ved, at gerningspersonen bliver straffet og fængslet. Den retslige anerkendelse overskygges herpå, af frygten for fremtiden – efter straffen er udstået – og er med til at vedligeholde offerfølelsen hos den forurettede. De føler at deres grundlæggende selvtillid og fysiske integritet er ødelagt, og dette tages der ikke højde for i den retslige sfære ved en domstol. Modsat de andre informanter er det et problem for Sif, at hun ikke får mulighed for at blive anerkendt i den retslige sfære, da hendes sag afvises. Det kan være en af årsagerne til, at hun ikke opnår selvrespekt, da samfundet ikke anerkender hende som et selvstændigt retssubjekt. Hun tager dog til takke med konfliktmægling, men kan ikke entydigt pege på, om det havde haft en større effekt, hvis hun havde fået retslig anerkendelse. Gennem analysen bemærkes det, hvor fremherskende krænkelsen er i de forurettedes fortælling om sig selv. Transformationen i offerfølelsen, sker hermed først undervejs i konfliktmæglingen for hovedparten af informanterne. Jeg argumenterer her for, at man kan sætte lighedstegn mellem den solidariske sfære og konfliktmægling. I den solidariske sfære anerkendes man gennem interaktion med andre borgere. Informanterne føler en lighed i normer og værdier med den person de sidder overfor, og giver slip på fortællingen om, at deres gerningsperson er et monster, som de skal frygte. Det genopretter selvværdsfølelsen hos dem, idet de anser muligheden for at bekende hvad krænkelsen har betydet for dem, som en måde at få sin handlekraft tilbage igen. Hele anerkendelsesprocessen skal, ifølge Honneth, være både emotionel og fornuftsbaseret før den får sin regulerende effekt i de mellem menneskelige relationer, hvilket indtræffer i dialogen mellem parterne.

Et andet vigtigt parameter med henblik på at blive anerkendt i den solidariske sfære, her, igennem konfliktmægling, skildrer de forurettede som udskamning. Udskamningen af den krænkende handling har en forløsende effekt på de forurettedes offerrolle. Det styrker flere af informanternes

selvværdsfølelse, at kunne få lov til at tilkendegive, overfor den person som har krænket dem, at dén handling ikke har stemt overens med det værdisæt de forbinder med det solidariske fællesskab. Uretfærdighedsfølelsen og selvstigmatiseringen giver de slip på, da de får en følelse af handlekraft ved, ikke kun at have været stærk nok til at sidde overfor den person der har krænket dem, men også ved at udskamme handlingen. Den anerkendelsesteoretiske tilgang til dette vil pege på, at den aktive deltagelse i konfliktmægling er med til at give individet en samhørighed til samfundet igen. Viden om at de ikke skal frygte deres gerningsperson, og at det ikke var personligt rettet mod dem, gør dem i stand til at give slip på følelsen af frygt som er en del af offerfølelsen. Gennem denne viden sker der således en emotionel genoprettelse af de forurettedes psykosociale livsverden.

Ud fra ovenstående konkluderes det således, at konfliktmægling har en positiv betydning for de forurettedes offerfølelse. Flere af dem siger direkte, at de har følt sig som sig selv igen, og ikke vil betegnes som ofre længere. Den genoprettende effekt består i, at de forurettede undervejs i konfliktmæglingen ændrer narrativet om sig selv, som værende et individ ude af stand til at handle, efter de har været krænket i den private sfære. Ifølge Honneth skal individet dog anerkendes i alle tre sfærer, for at blive et helt menneske der har opnået ”det gode liv”. Hvorvidt disse individer har opnået det gode liv, er der ikke et entydigt svar på, da Honneth ikke skriver, hvornår et individ har opnået anerkendelse, og hvori denne anerkendelse består.

11. Diskussion

I dette afsnit diskuteres dette speciales resultater i relation til nogle af Ida Helene Asmussens fund, som beskrevet i afsnittet om eksisterende forskning. Omdrejningspunktet vil være, hvorledes mine resultater ligner eller afviger fra Asmussens. Her er det vigtigt at nævne, at Asmussen har undersøgt følelsesudtryk og præsentationer i interaktionen, og ikke deltagernes personlige og indre intentioner og følelser, som dette speciale har fokuseret på.

I Asmussens forskningsresultater fremgår det, at konfliktråd ikke kun er et møde hvor parternes sandheder faciliteres, men også et sted hvor sandheder formes og tilpasses efter et bestemt værdigrundlag. Dermed er konfliktråd formateret af bestemte sandhedsforestillinger, der positionerer deltagerne på bestemte måder. Hun betragter konfliktrådsordningens tilblivelse i lyset af kristne referencer, hvor der er et politisk ønske om at bekæmpe kriminalitet i kombination med en forestilling om at vejen dertil går gennem et tilbud om bekendelse og anger overfor offeret (Asmussen 2014, 203). Asmussen kalder endvidere konfliktrådet for en institutionaliseret moderne syndsforladelsespraksis (Ibid.).

Bekendelsesimperativet

Med udgangspunkt i Foucault påpeger Asmussen, at vores moderne samfund er kendetegnet ved, at være et bekendende samfund på stort set alle områder, hvor det i konfliktråd kommer til udtryk ved en stimulering af en indre samvittighedsdommer *”formateret af et ’fortroligt’ rum, hvor den enkeltes ’sandhed’ faciliteres”* (Asmussen 2014, 204). Herved forebygges kriminalitet ved at tilbyde gerningspersonen et frivilligt bekendelsesrum, med en forurettet der har magt til at frigøre gerningspersonen fra sine synder, og som selv får mulighed for frigørelse gennem afdækning af det ukendte (Asmussen 2014, 204-205).

Ovenstående fund stemmer delvist overens med dette speciales fund, idet flere af informanterne netop italesætter den positive frigørende effekt, ved at få afdækket og afvist det ukendte, såsom *”var det personligt”*. Bekendelsen af den individuelle sandhed om, hvad krænkelser har udgjort for deres livsverden, og en følelse af at være et offer har således været centrum for konfliktrådet. Mine resultater antyder også at bekendelsen synes at have en anerkendende effekt for forurettede, ligeså vel som en forløsende. Hvorvidt sandheden styres af mægler, på baggrund af et moralsk kodeks, kan jeg ikke svare entydigt på, eftersom jeg i høj grad har spurgt ind til, hvad de forurettede har lagt vægt på, som vigtigt for deres psykosociale liv. Styringen og faciliteringen er derfor subtil nok til, at

de forurettede ikke har bemærket det, hvilket jeg mener er vigtigt i forhold til, at det bør være den forurettedes individuelle krænkelsesfølelse, der skal være i fokus. Dermed skal det kun være forurettede, der bestemmer succeskriteriet. Med de forbehold der nævnes i metodeafsnittet, er alle mine informanter positive overfor deltagelse i konfliktmægling, og mener at det har haft en afgørende betydning for deres offerfølelse.

Det danske konfliktråd i sin nuværende form forebygger dog ikke kriminalitet (Kylvsgaard 2016), men det er ej heller formålet. Gerningspersonen skal dermed ikke gå til bekendelse, og forurettede skal ikke frigøre gerningspersonen fra sine synder, hvorfor jeg er uenig med Asmussens påstand i det henseende. Der er ikke én informant, der nævner at de har tilgivet deres gerningsperson, eller fundet det betydningsfuldt for konfliktmæglingen i mine resultater.

Neoliberal politik og styring

Med neoliberal styring tilskrives staten en ny rolle, hvor den på den ene side uddelegerer ansvaret for en række velfærdsopgaver, samtidig med at den intervenserer i borgernes privat- og følelsesliv, for at bevare kontrollen (Asmussen 2014, 205). I henhold til konfliktråd argumenterer Asmussen for, at offeret bliver et åbenlyst redskab i den neoliberalistiske regering, ved at outsource statens velfærdsopgaver til samvittighedsfulde og ansvarsbevidste borgere, for *"who other than the victim may, in a modern, fatherless society, appeal with equal conviction to the conscience and responsibility of the perpetrator?"* (Asmussen 2015, 45). Hertil argumenterer Asmussen for at der er sket en magtforskydning, hvor de professionelle udgør en slags normsættende 'ambassadører' for borgerne, hvilket kommer til udtryk i konfliktråd, da offeret kun bestemmer inden for et begrænset mulighedsrum. Dette begrundes med, at samtalerne bliver guidet og regulerer selvbestemmelsen i en bestemt retning.

I konfliktrådets nuværende form, hvor det er et frivilligt tilbud til offer og gerningsperson, ser jeg ikke, hvordan ovenstående dilemma er udtalt. Forurettede italesatte undervejs i interviewene, hvordan de selv fik lov til at sætte dagsordenen, og det primære fokus var *eget* behov og velbefindende. De styrer selv, hvad indholdet af mæglingen er, og dermed er de i høj grad med til at beslutte succeskriteriet.

I henhold til dette speciales fund om udskamning finder jeg dog lighedspunkter med kritikken om den neoliberalistiske politik og styring da udskamning i sin oprindelige teoretiske form, har fokus på at reintegrere gerningspersonen i samfundet, ved at udskamme vedkommendes handlinger. Hvorvidt fokus på udskamning, som jeg finder i analysen, har været påvirket af mægler, eller er

udgået på forurettedes eget initiativ, er ikke entydigt. Ovenstående kritikpunkt fra Asmussen ser jeg dog i højere grad som et problem, ifald konfliktråd bliver et tvunget alternativ til straf, som centrerer omkring den kriminalpræventive effekt. Det vil betyde et større politisk pres på 'ambassadørerne' for en høj succesrate, som ville kunne skade den naturlige proces en konfliktmægling bør have. Her kan man forestille sig, at kriterieret for hvornår en konfliktmægling er succesrig, ikke vil være styret af parterne selv, men derimod af nogle specifikke punkter der teoretisk og praktisk set søger at sikre, at gerningspersonen ikke recidiverer.

Jeg argumenterer her for, at så længe fokus er på offerets individuelle følelse og behov, vil det ikke være muligt for mægler, at bestemme dagsordenen for, hvornår en konfliktmægling er vellykket eller ej. Dette begrundes jeg, med afsæt i ovenstående analyse, i at et menneskes følelsesliv er individuelt og processuelt, og dermed bliver en konfliktmægling uforudsigelig i de fleste tilfælde.

Etisk kan det blive problematisk, hvis konfliktråd baseres på nogle specifikke sandhedsparadigmer og moralkodeks, der bestemmes af magtudøverne og hvor deltagerne indtager bestemte roller, som Asmussens konkluderer (Asmussen 2014, 213). Hvis de forurettede derfor fortsat skal blive anerkendt i den solidariske sfære, er det yderst relevant, at det bliver gjort på deres præmisser, hvorfor den individuelle behov ikke skal stå i misforhold til genoprettende retsprincipper.

På trods af slutningen om, at anerkendelse i den retslige sfære trumfes af individets krænkelse i den private sfære, mener jeg ikke at konfliktråd kan stå alene. Med konfliktmægling argumenterer jeg for, at der i højere grad sker en anerkendelse af parterne i den retslige sfære. Det skal stadig være et supplement til straffen, da Asmussens pointe i den neoliberalistiske styring kan blive skadelig for parterne. Nils Christies pointe om, at parterne skal tage ejerskab over konflikten, vil muligvis overtrumfes af de politiske hensyn om at skabe lovlydige borgere og nedbringe kriminaliteten.

Nærværende speciale har i et mikrosociologisk studie fokuseret på konfliktmæglings emotionelle betydning for ofrene. For at bekræfte de fund der gøres, bør der dog laves et større empirisk studie, hvor man undersøger de forurettede *inden* deltagelse i mægling og ideelt set med langtids follow-up.

12. Litteraturliste

- Asmussen, Ida Helene. 2014. *Fra retsstat til omsorgsstat - om syndsforladelse i konfliktråd*. 1. udgave. Jurist- og økonomforbundets forlag.
- Asmussen, Ida Helene. 2015. »Performing absolution narratives in restorative justice.« *Restorative Justice: An International Journal*, 28-48.
- Balvig, Flemming. 2004. »Kontrolbilleder - udvalgte tekster.« I *Kriminologi - En samling af kriminologiske tekster*, af Flemming Balvig, Lars Holmberg og Annika Snare. Det Juridiske Fakultet.
- Barnett, Randy E. 1977. »Restitution: A New Paradigm for Criminal Justice.« *Criminal Law Commons*.
- Berg-Sørensen, Anders. 2012. »Hermeneutik og fænomenologi.« I *Videnskabsteori*, af Michael Hviid Jacobsen, Kasper Lippert-Rasmussen og Peter Nedergaard. Hans Reitzels Forlag.
- Birkler, Jacob. 2005. *Videnskabsteori - en grundbog*. 1. udgave. København: Munksgaard.
- Braithwaite, John. 1989. *Crime, shame and reintegration*. New York: Cambridge University Press.
- Braithwaite, John, og Stephen Mugford. 1994. »Conditions of Successful Reintegration Ceremonies: Dealing with Juvenile Offenders.« *British Journal of Criminology*, 139-171.
- Brinkmann, Svend. 2015. »Etik i en kvalitativ verden.« I *Kvalitative metoder*, af Svend Brinkmann og Lene Tanggaard. Hans Reitzels Forlag.
- Bryman, Alan. 2008. *Social Research Methods*. 3. udgave. Oxford University Press.
- Christie, Nils. 1977. »Konflikt som eiendom.« *Tidsskrift for Retsvæsen*, 113-132.
- Collin, Finn. 2012. »Socialkonstruktivisme.« I *Videnskabsteori*, af Michael Hviid Jacobsen, Kasper Lippert-Rasmussen, Peter Nedergaard og (RED). Hans Reitzels Forlag.
- Danmarks Domstole. 2015. *domstol.dk*. Senest vist den 17. november 2016. <http://www.domstol.dk/om/publikationer/HtmlPublikationer/Profil/Profilbrochure%20-%20DK/kap07.html>.
- Gal, Tali, og Shomron Moyal. 2011. »JUVENILE VICTIMS IN RESTORATIVE JUSTICE: Findings from the Reintegrative Shaming Experiments.« *British Journal of Criminology*.
- Goffman, Erving. [1963] 2010. *Stigma - Om afvigerens sociale identitet*. 2. udgave. Oversat af Brian Gooseman. Samfundslitteratur.
- Haan, Willem De, og Ian Loader. 2002. »On the emotions of crime, punishment and social control.« *Theoretical Criminology*, 243-253.

- Hansen, Finn Kenneth. 2012. *Evaluering af konfliktråd - den landsdækkende ordning*. CASA.
- Harris, Nathan, Lode Walgrave, og John Braithwaite. 2004. »Emotional Dynamics in Restorative Conferences.« *Theoretical Criminology*, Maj: 191-210.
- Hastrup, Kirsten. 2010. *Ind i en verden: En grundbog i antropologisk metode*. 2. udgave. Hans Reitzels Forlag.
- Hill, James K. 2009. »Victimization, Resilience and Meanings-Making: Moving Forward in Strength.« *Victims of Crime Research Digest*.
- Honneth, Axel. 2003. *Behovet for anerkendelse - en tekstsamling*. 1. udgave. Oversat af Mogens Chrom Jacobsen. Hans Reitzels Forlag.
- Honneth, Axel. 2006. *Kamp om anerkendelse - Sociale konflikters moralske grammatik*. 1. udgave. Oversat af Arne Jørgensen. Hans Reitzels Forlag.
- Jacobsen, Michael Hviid. 2012. »Adaptiv Teori – den tredje vej til viden. En stående invitation til syntesesociologi.« I *Håndværk & Horisonter – tradition og nytænkning i kvalitativ metode*, af Rasmus Antoft, Michael Hviid Jacobsen, Anja Jørgensen og Søren Kristiansen. Syddansk Universitetsforlag.
- Jacobsen, Michael Hviid, og Søren Kristiansen. 2002. *Erving Goffman - Sociologen om det elementære livs sociale former*. Hans Reitzels Forlag.
- Jacobsen, Michael Hviid. 2007. »Adaptiv teori - den tredje vej til viden.« I *Håndværk og horisonter - tradition og nytænkning i kvalitativ metode*, af Rasmus Antoft, Michael Hviid Jacobsen, Anja Jørgensen og Søren Kristiansen. Syddansk Universitetsforlag.
- Järvinen, Magaretha. 2005. »Interview i en interaktionistisk begrebsramme.« I *Kvalitative metoder i et interaktionistisk perspektiv - Interview, observationer og dokumenter*, af Magaretha Järvinen og Nanna Mik-Meyer. Hans Reitzels Forlag.
- Järvinen, Magaretha, og Nanna Mik-Meyer. 2005. »Observationer i en interaktionistisk begrebsramme.« I *Kvalitative metoder i et interaktionistisk perspektiv - Interview, observationer og dokumenter*, af Magaretha Järvinen og Nanna Mik-Meyer. Hans Reitzels Forlag.
- Justitsministeriet. 2008. *Betænkning om konfliktråd*. Betænkning nr. 1501, Justitsministeriets udvalg om konfliktråd, København: schultzboghandel.dk.
- Kostić, Miomira . 2010. »Victimology: A Contemporary Theoretical Approach to Crime and its Victim.« *Law and Politics*, 65-78.
- Kristiansen, Søren, og Hanne Kathrine Krogstrup. 2015. *Deltagende observation*. 2. udgave. Hans Reitzels Forlag.

- Kvale, Steinar, og Svend Brinkmann. 2014. *Interview - Det kvalitative forskningsinterview som håndværk*. 3. udgave. Hans Reitzels Forlag.
- Kvale, Steinar, og Svend Brinkmann. 2009. *InterView: Introduktion til et håndværk*. 2. Udgave. Hans Reitzels Forlag.
- Kyvsgaard, Britta. 2016. *Evaluering af konfliktråd*. Evaluering, Justitsministeriets forskningskontor, Justitsministeriet.
- Latimer, Jeff, og Steven Kleinknecht. 2000. *THE EFFECTS OF RESTORATIVE JUSTICE PROGRAMMING: A REVIEW OF THE EMPIRICAL*. Research and Statistics Division, Canada: Department of Justice.
- Lily, J. Robert , Francis T. Cullen, og Richard A. Ball. 2007. *Criminological Theory - Context and Consequences*. 4. udgave. SAGE.
- Marshall, Tony F. 2009. »Restorative Justice: an overview.« I *Key Readings in Criminology*, af Tim Newburn. Willan Publishing.
- Marshall, Tony F. 1999. *Restorative Justice: An Overview*. Home Office Research Development and Statistics Directorate, Crown.
- Maxwell, Gabrielle, og Allison Morris. 2002. »The role of shame, guilt, and remorse in restorative justice for young people.« I *Restorative Justice: Theoretical foundations*, af Elmar G.M. Weitekamp og Hans-Jürgen Kerner. Willan Publishing.
- Miller, Susan L., og M. Kristen Hefner. 2015. »Procedural Justice for Victims and Offenders?: Exploring Restorative Justice Processes in Australia and US.« *Justice Quarterly*, 22. Januar: 142-167.
- Ness, Daniel W. Van. 2002. »The shape of things to come: a framework for thinking about a restorative justice system.« I *Restorative Justice - Theoretical Foundations*, af Elmar G.M. Weitekamp og Hans-Jürgen Kerner. Willan Publishing.
- Nielsen, Beth Grothe. 2004. »Forbryder vs. offer: En kunsting modsætning mellem arbitrære begreber?« I *Kriminologi - kriminologiske tekster*, af Flemming Balvig, Lars Holmberg og Annika Snare, 160-165. Det Juridiske Fakultet.
- Nielsen, Beth Grothe. 2006. *Straf - hvad ellers?* Tiderne Skifter.
- Nielsen, Beth Grothe, og Annika Snare. 1998. *Viktimologi - om forbrydelsens ofre: teori og praksis*. 1. udgave. Aarhus Universitetsforlag.
- Rahbek, Birgitte. 2016. »Konfliktråd giver rum for eftertænkksomhed og forsoning.« *Kristeligt Dagblad*.

- Rasborg, Klaus. 2004. »Socialkonstruktivisme i klassisk og moderne sociologi.« I *Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne - På tværs af fagkulturer og paradigmer*, af Lars Fuglsang, Poul Bitsch Olsen og (RED.). Roskilde Universitetsforlag.
- Rendtorff, Jacob Dahl. 2004. »Fænomenologien og dens betydning.« I *Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne - På tværs af fagkulturer og paradigmer*, af Lars Fuglsang, Poul Bitsch Olsen og (RED.). Roskilde Universitetsforlag.
- Rigspolitiet - Sekretariat for konfliktråd. 2016. *Konfliktråd*. Senest hentet eller vist den 2016. <http://konfliktraad.dk/baggrund-evaluering.aspx>.
- Rossner, Meredith. 2013. *Just Emotions - Rituals of Restorative Justice*. 1. udgave. Oxford University Press.
- Shapland, Joanna, Gwen Robinson, og Angela Sorsby. 2011. *Restorative Justice in Practice - Evaluating what works for victims and offenders*. Routledge.
- Sherman, Lawrence W., Heather Strang, Caroline Angel, Daniel Woods, Geoffrey C. Barnes, Sarah Bennett, og Nova Inkpen. 2005. »Effects of face-to-face restorative justice on victims of crime in four randomized, controlled trials.« *Journal of Experimental Criminology*, 367-395.
- Strang, Heather, Lawrence Sherman, Caroline M. Angel, Daniel J. Woods, og Sarah Bennett. 2006. »Victim Evaluations of Face-to-Face Restorative Justice Conferences: A Quasi-Experimental Analysis.« *Journal of Social Issues*, 281-306.
- Strobl, Rainer. 2010. »Becoming a Victim.« I *International Handbook of Criminology*, af Shlomo Giora Shoham, Paul Knepper og Martin Kett. CRC Press.
- Strobl, Rainer. 2004. »Constructing the Victim: Theoretical Reflections and Empirical Examples.« *International Review of Victimology*, 295-311.
- Swedberg, Richard. 2011. »Theorizing in sociology and social science: turning to the context of discovery.« *Theory and Society*, 1-40.
- Szulevicz, Thomas. 2015. »Deltagerobservation.« I *Kvalitative metoder - En grundbog*, af Svend Brinkmann og Lene Tanggaard. Hans Reitzels Forlag.
- United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. 1985. »<http://www.ohchr.org>.« *United Nations Human Rights*. Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power. Senest vist September 2016. <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/VictimsOfCrimeAndAbuseOfPower.aspx>.
- Vaus, David de. 2001. *Research Design in Social Research*. 1. udgave. SAGE Publications.
- Vindeløv, Vibeke. 2013. *Konfliktmægling - en reflektiv model*. 3. udgave. Jurist- og Økonomforbundets Forlag.

Yin, Robert K. 2014. *Case Study Research: Design and Methods*. 5. udgave. SAGE Publications.

Zehr, Howard. 2002. »Journey to belonging .« I *Restorative Justice: Theoretical foundations*, af Elmar G.M. Weitekamp og Hans-Jürgen Kerner. Willan Publishing.

Zehr, Howard. 2014. *The little book of Restorative Justice*. Good Books.